

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Názory na zadávání domácích úkolů z matematiky na základních a středních
školách

Opinions on homework in mathematics in primary and secondary schools

Pavla Šulcová

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syřiště, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Matematika se zaměřením na vzdělávání – Pedagogika

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Názory na zadávání domácích úkolů z matematiky na základních a středních školách vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 21. 4. 2017

.....

podpis

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce za trpělivost a ochotu pomoci. Dále děkuji rodině a přátelům, kteří mě při psaní podporovali a pomohli mi s praktickou částí.

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřena na domácí úkoly, jejich historii, vliv na vztahy mezi rodiči a dětmi, důvody pro jejich zadávání či odmítání. Cílem je získat názory na domácí úkoly z matematiky. Výzkum byl proveden formou dotazníků a rozhovorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

matematika, domácí úkoly, individuální přístup, názory na domácí úkoly, motivace pro plnění domácích úkolů

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with homework, their history, their due on the relations between parents and children, the reasons for their use or cancellations. The goal is to get opinions on homework in mathematics. The research was conducted through questionnaires and interviews.

KEYWORDS

matematics, homework, individual approach, oppinions on homework, motivation for doing homework

Obsah

1	Úvod	7
2	Domácí úkoly	8
2.1	Historie domácích úkolů	9
2.2	Domácí úkoly ano či ne	10
2.2.1	Argumenty proti domácím úkolům	10
2.2.2	Argumenty pro domácí úkoly	15
2.3	Kdy začít s domácími úkoly	20
2.4	Čas strávený nad domácími úkoly	20
2.4.1	PISA in focus n. 46	22
2.5	Motivace ke splnění a donesení domácího úkolu	22
2.5.1	Z pohledu učitele	22
2.5.2	Z pohledu rodiče	24
2.6	Pomoc rodičů a spolužáků	24
2.6.1	Pomoc rodičů	24
2.6.2	Podpis domácího úkolu	30
2.6.3	Pomoc spolužáků	30
2.7	Kontrola a hodnocení domácích úkolů učiteli	30
2.8	Domácí úkoly za trest	31
2.9	Školní systém domácích úkolů	32
3	Praktická část	33
3.1	Cíl a použité metody	33
3.2	Sběr dat	33
3.3	Rozhovor s psychologem	34

3.4	Dotazník pro žáky	35
3.4.1	Předpoklady	35
3.4.2	Analýza dat	36
3.5	Dotazník pro rodiče	39
3.5.1	Předpoklady	39
3.5.2	Analýza dat	40
3.6	Dotazník pro učitele matematiky	41
3.6.1	Předpoklady	41
3.6.2	Analýza dat	41
3.7	Rozhovory s učiteli	46
3.7.1	Kdy začít dávat úkoly	46
3.7.2	Kdo má zodpovědnost za domácí úkoly	46
3.7.3	Zaměření	46
3.7.4	Zadávání úkolů	47
3.7.5	Motivace k donesení	47
3.7.6	Podpis rodičů	47
3.7.7	Kontrola úkolů	48
3.7.8	Vliv úkolů na vztah rodiče a dítěte	48
3.7.9	Domácí úkoly za trest	48
3.7.10	Systém domácích úkolů	49
3.7.11	Co se jinam nevešlo a stojí to za zmínku	49
4	Závěr	51
5	Seznam použitých informačních zdrojů	53
6	Seznam příloh	56

1 Úvod

Téma Názory na zadávání domácích úkolů z matematiky jsem si vybrala, protože mě zajímá, jak se k němu veřejnost staví. V práci jsem se na něj dívala z pohledu učitelů, rodičů, žáků a psychologů. Každý člověk má svůj názor, což se nejen na následujících řádcích ukazuje.

V textu práce používám pojmy žák, student a učitel obecně pro obě pohlaví. V rozhovorech s konkrétními učiteli nebo psycholožkou používám označení učitel/učitelka a psycholožka.

Pro účely dotazníkového šetření jsem se zajímala o okres, ve kterém se nachází škola. Pojem okres zde používám kvůli bližšímu územnímu rozdělení. Mnozí respondenti z řad dětí měli problém s jeho určením, a tak v několika málo případech vyplnili alespoň kraj.

V práci jsem vedle sebe použila zdroje nové i starší. Přijde mi zajímavé moci srovnat, jestli se tento problém objevil až teď, nebo je tu už delší dobu, a jak jej řešili. Mnohé myšlenky se opakují v několika publikacích, a pokud byly uvedeny i v té nejstarší z roku 1955, použila jsem je z této knihy, abych tím dokázala, že v těch nových není nic nového. V ostatních případech jsou použity pro zpestření nebo srovnání s novějšími názory.

2 Domácí úkoly

Na začátek dvě definice. Domácím úkolem jsou „učební nebo praktické činnosti, které žáci vykonávají mimo vyučovací dobu, zprav. doma. Má přímý vztah k vyučování, podporuje osvojení učiva, rozšiřuje je nebo prohlubuje. Povaha, počet a rozsah domácích úkolů nejsou na našich školách předepsány.“¹ Tato definice vede k úvahám, zda by úkoly měly být předepsány, měl by být zákonem určen počet, minimální nebo maximální. Druhá definice říká, že domácí úkol je „zadání pro žáky, které zpracovávají doma (mimo vyučování – v družině) buď jako procvičení učiva, které ve vyučování zpracovávali, nebo jako aplikaci tohoto učiva (poznání), jako hledání živých skutečností odpovídajících konkrétnímu učivu či jako příprava na další, následující vyučování. Mělo by mít charakter spíše tvořivé práce než jen mechanické činnosti.“² Následuje otázka motivace k domácím úkolům, jejich zábavnost, smysl.

Žádná z výše zmíněných definic ale není dostatečně vyčerpávající. Za domácí úkol můžeme považovat zadanou úlohu, referát, který žáky necháme zpracovat, učení doma, zjišťování informací, výrobu a donesení zvláštních pomůcek. „Kromě toho mají někdy žáci za úkol konat určitá pozorování a zapisovat si výsledky, na př. sledovat teplotu vzduchu, zasadit si semínko a pozorovat vzrůst rostliny, udělat si snadný pokus z chemie nebo z fyziky, změřit délku a šířku pokoje a pod.“³

„Přídavným jménem „domácí“ je vyjádřena skutečnost, že učitel od žáka očekává, že zadaný úkol bude zpracovávat mimo dobu školního vyučování, s největší pravděpodobností doma.“⁴

---

¹ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 57. ISBN 978-80-7367-647-6.

² KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012, s. 34. ISBN 978-80-247-3710-2.

³ UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 46. Pedagogické aktuality (SPN).

⁴ KLÍMOVÁ, Květoslava. Domácí úkoly: historie a současnost. *Komenský : odborný časopis pro učitele základní školy*. Brno: Akademie Jana Amose Komenského, oblast Brno, 2017, 141(2), s. 49. ISSN 0323-0449.

2.1 Historie domácích úkolů⁵

Před vynálezem knihtisku probíhala výuka jen velmi složitě. Obvykle se musel žák neustálým opakováním naučit text knihy, kterou mu předčítal učitel. Knih bylo málo, a tak nebyla možná domácí příprava, jak ji známe dnes. Učitel v této době přistupoval k žákům individuálně, opakoval s nimi texty, dokud je neuměli nazpaměť.

Po vynálezu knihtisku bylo možné v mnohem větším množství šířit knihy a učebnice, vzdělání se tedy stalo přístupnějším a tyto prostředky umožnily učitelům domácí úkoly zadávat.

V renesanci se vzdělání dostává k širšímu okruhu lidí. Kladou se větší nároky na rozsah poznatků, a to nejen kvůli rozmachu řemesel, obchodu a novým objevům. Vytrácí se individuální výuka po celý den a zavádí se polodenní hromadné vyučování ve třídách. Vzhledem ke zkrácení doby učení se přistupuje na studium i mimo vyučování.

Postupem času se domácí úkoly používají v čím dál větší míře, a to hlavně na gymnáziích a středních školách. Učitelé mnohdy chtějí, aby jejich žáci uměli látku slovo od slova. Domácí úkoly mají tedy podobu učení se zpaměti. Během 19. století se úkoly dostávají i na základní školy.

Dobovou obavu o přetížení dětí domácími úkoly je možné ilustrovat na předpisech o domácích úkolech z roku 1875, v nichž je kladen důraz na to, aby nebyly úkoly zadávány na prázdniny a byly přizpůsobeny věku a sociálnímu prostředí žáků.

Na přelomu 19. a 20. století se v rámci myšlenek reformní pedagogiky diskutuje o domácích úkolech jako o nástroji proti svobodě dětí, které omezují jejich spontánnost a samočinnost. Postupně ale převládá příznivější pohled na domácí úkoly a uznává se jejich nezbytnost, za předpokladu, že se dodržují určitá hygienická, psychologická a pedagogická hlediska.

Dnes se opět diskutuje nad funkcí domácích úkolů, jejich potřebností a užitečností. Názory se opět rozcházejí.

---

⁵ MAŇÁK, Josef. *Problém domácích úkolů na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 7 - 9

2.2 Domácí úkoly ano či ne

„Rodiče mnohdy poukazují na to, že jejich děti jsou příliš vytížené a domácí úkoly prostě nestíhají. Pedagogové se naopak brání a říkají, že děti nepřetěžuje škola, nýbrž sami rodiče přemírou kroužků a různých zájmových aktivit, díky kterým pak dětem na učení a domácí úkoly nezbývá čas.“⁶ Mají tedy učitelé domácí úkoly zadávat, nebo by bylo lepší je úplně zrušit? A jak se k úkolům staví děti, jejich rodiče a učitelé?

„Žáci úkoly nenávidí, protože jim berou čas, který by jinak mohli trávit venku nebo před televizí. Rodiče z domácích úkolů šlípí, protože k jejich vypracování musí své děti denně nutit a nakonec se pod jejich odbytou prací ještě podepisovat. A učitelé, ti ve chvílích, kdy probíhají tyto rodinné souboje, za něž nesou nepřímou odpovědnost, jen bezcitně připravují domácí úkol na další den.“⁷ Pevně doufám, že jako učitelé nejsme tak bezcitní a většina z nás se snaží připravit domácí úkoly podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Pro zajímavost bych chtěla zmínit americký průzkum z roku 2007, „v němž asi 15 procent rodičů uvedlo, že jejich děti mají příliš mnoho domácích úkolů. Asi 60 procent řeklo, že množství domácích úkolů bylo tak akorát a 25 procent myslí, že jejich děti měly příliš málo domácích úkolů.“⁸

Rodiče dětí z jedné třídy většinou nezastávají jednotný názor na domácí úkoly. Část z nich je za domácí úkoly ráda a pomáhá s nimi svým dětem, druhá část je odmítá a snaží se poukázat na jejich bezvýznamnost ve vzdělávacím procesu. Místo toho, aby domácí úkoly rodiny sjednocovaly a prohlubovaly znalosti žáků, rozdělují rodiče na dvě skupiny.⁹

2.2.1 Argumenty proti domácím úkolům

Argumenty proti domácím úkolům se dají shrnout do několika kategorií.

---

⁶ Mají děti dostávat domácí úkoly? *Jdeme do školy* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.jdemedoskoly.cz/Clanek/9332/maji-deti-dostavat-domaci-ukoly>

⁷ TICHÝ, Petr. *Škola podle kalendáře: malá zastavení školního roku*. Praha: Agentura Strom, 2005, s. 236. ISBN 80-86106-11-x.

⁸ Jak na domácí úkoly. *Moderní vyučování* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivyucovani.cz/domaci-ukoly/>

⁹ RENDL, Miroslav a Naďa VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, s. 288. ISBN 978-80-7290-723-6.

Domácí úkoly nemají vliv na lepší výsledky ve škole

Obvykle se kritici domácích úkolů musí vypořádat s tím, že si většina rodičů nestěžuje. Odůvodňují to tak, že jiní „věří – chybně – že čím více času se nějaké úloze věnuje, tím lepší jsou výsledky. Nebo že je pro intelektuální růst potřeba trénink stejně, jako je potřeba cvičit pro to, abyste byli dobrým atletem nebo muzikantem.“¹⁰ Podle nich nebyl vliv domácích úkolů na lepší školní výsledky nikdy prokázán.

Žáci se mají vše potřebné naučit ve škole

Velmi často si rodiče stěžují, že děti tráví ve škole celé dopoledne, ale nestihnou se tam naučit všechno. Škola je přece od toho, aby děti učila, rodina je od toho, aby je vychovávala. Možná je to způsobeno tím, že učitelé neumí efektivně využít celou vyučovací hodinu.

Pokud jste třídním učitelem třídy, ve které učíte matematiku, obvykle strávíte začátek hodiny řešením budoucích akcí a povinností plynoucích z funkce třídního učitele. Když následně rozdáte pracovní listy k samostatné práci, není ještě jisté, že všichni žáci budou opravdu pracovat, že se budou učit. Protože se určitě najde někdo, kdo nebude zadání tak úplně rozumět, nebude vědět, co s ním, a bude se bát přihlásit a zeptat se. Pokud si ho všimnete, je to dobré, ale pokud ani po Vaší pomoci nebude vědět, bude čekat, až se úlohy společně vyřeší na tabuli. Může tak strávit neučením se i 25 minut z 45minutové hodiny.¹¹

„Pokud učitel nestačil vyložit nebo procvičit látku, neměl by tuto svou zodpovědnost přenášet mimo školu. Je sice jasné, že kapitolu z dějepisu si skutečně může přečíst žák sám, nicméně pro pochopení naprosté většiny učební látky je výklad učitele důležitý. Jinak bychom mohli vznést otázku, jestli by se všechno nemohly děti učit doma samy u počítače nebo iPadu.“¹²

---

¹⁰ Argumenty proti domácím úkolům. *Svoboda učení* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.svobodauceni.cz/clanek/domaci-ukoly/>

¹¹ FENSTERMACHER, Gary D. a Jonas F. SOLTIS. *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál, 2008, s. 27. ISBN 978-80-7367-471-7.

¹² MERTIN, Václav. *Domácí úkoly. Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 34. ISSN 1214-8679.

Při přirovnávání školy a práce dospělých argumentují tím, že „dospělí si nenosí práci domů, dítě by také mělo všechno zvládnout ve škole. A jestli se to nestihlo dnes, tak se k tomu vrátí zítra.“¹³

Ideálně by tedy mělo být vše procvičováno tak dlouho, až to zvládnou všechny děti v rámci školního vyučování.¹⁴

Děti jsou přetěžovány

V odborné literatuře se dokonce nachází vzorec pro výpočet přetížení dítěte:

$$M = \frac{F \cdot N}{N}$$

kde M je míra přetížení, F čas, který žák věnuje domácím úkolům a N hygienická norma.

V následující tabulce jsou hygienické normy podle čtyř různých autorů.¹⁵

Tabulka 1: Maximální časové normy pro domácí úkoly

Třída	Antropovová	Okoňová	Velikanič	Vaněk
1.	1	1	0,30-1	1
2.	1,30	1	0,30-1	1,30
3.	1,30-2	1,30	0,30-1	2
4.	1,30-2	2	2-2,30	2,30
5.	2	2,30	2-2,30	2,30
6.	2	3	2-3	3
7.	2,30-3	3	2-3	3
8.	3	-	2-3	3
9.	3	-	2-3	3

Zdroj: MAŇÁK, Josef. *Problém domácích úkolů na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 35

Volný čas dětí a rodičů by se neměl trávit nad domácími úkoly

Dalším z argumentů je, že když rodiče přijdou z práce, chtějí si společný čas s dětmi užít. „Večery a víkendy by měly být volné pro sport, záliby, čas s rodinou, cokoli kromě

¹³ MERTIN, Václav. *Domácí úkoly. Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 33. ISSN 1214-8679.

¹⁴ tamtéž

¹⁵ MAŇÁK, Josef. *Problém domácích úkolů na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 34

frustrace, vyčerpání a skoro soustavných sporů o plnění úkolů.“¹⁶ Přidávají, že k zadávání domácích úkolů většinou není důvod. „Tento zásah do rodinného času bychom mohli omluvit, pokud by byly domácí úkoly zadávány jen v případech, kdy bychom měli dobrý důvod myslet si, že by tento konkrétní úkol mohl prospět těmto konkrétním žákům, že jim pomůže hlouběji přemýšlet o otázkách, které jsou důležité, a že podnítl větší nadšení z učení (a že ho nelze provést ve škole).“¹⁷ „Jinými slovy, úkoly na večery pracovních dnů (natož na víkendy nebo na prázdniny) by měly být ospravedlněné případ od případu. Protože většinu domácích úkolů nelze odůvodnit, někteří učitelé, a dokonce celé školy s jejich zadáváním úplně přestaly – se skvělými výsledky.“¹⁸

To vede k zamyšlení. „Proč se má dítě učit doma? Má dost učení ve škole, doma by si mělo již odpočinout a proběhnout se!“¹⁹

Podporu domácích úkolů si jejich kritici vysvětlují tím, že se mnozí dospělí „mohou domnívat, že se děti – pokud nebudou doma nuceny dělat věci do školy – budou flákat (rozumějte: dělat věci, které dospělí nepovažují za dostatečně konstruktivní).“²⁰

Snížení autority rodičů

Domácí úkoly (například z matematiky prof. Hejného) mnohé rodiče děsí. Rodič totiž v obavách, aby nepřišel o svou autoritu v očích dítěte, není schopen otevřeně přiznat, že úkol nevyřeší. Místo toho naznačuje svému potomkovi, že měl dávat ve škole větší pozor nebo že je hloupý.²¹ Ve skutečnosti mnohým rodičům stačí pocit, že nejsou tak chytrí, nedokážou svému potomkovi pomoci dokonce ani s úkolem z matematiky pro první třídu. Když je tento pocit umocněn zpětnou vazbou od učitele, může i v dítěti upevnit pocit, že není dostatečně chytré, což může vyústit i ve vyloučení z třídního kolektivu.

---

¹⁶ Argumenty proti domácím úkolům. *Svoboda učení* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.svobodauceni.cz/clanek/domaci-ukoly/>

¹⁷ tamtéž

¹⁸ tamtéž

¹⁹ UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 45. Pedagogické aktuality (SPN).

²⁰ Argumenty proti domácím úkolům. *Svoboda učení* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.svobodauceni.cz/clanek/domaci-ukoly/>

²¹ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 151-152. ISBN 978-80-7478-542-9.

Když Vás navíc knihy pro rodiče nabádají, abyste si kvůli dítěti opakovali své znalosti ze základní školy, protože se na Vás určitě obrátí s nějakým problémem²², je jasné, že to budete vnímat jako práci navíc, kterou by měla dělat škola.

Rodiče si často neuvědomují, a učitelé jim to málo připomínají, proč domácí úkoly zadávají. Je to spíš „proto, aby je žák za pomoci rodičů vypracoval vždycky bez chyby, nebo proto, aby se naučil samostatně pracovat a aby si procvičoval učivo, probrané ve škole?“²³

Lepší než domácí úkoly je praktické využití

„Není nutné sedět hodiny nad příklady nebo doplňovat chybějící písmena v textu. Mnohem užitečnější je, když se daná látka procvičí v praxi.“²⁴ Což je samozřejmě možné a mnozí rodiče se opravdu snaží s dítětem číst nápisy na ulici nebo počítat, kolik bude muset maminka zaplatit za nákup, ale zároveň jsou rodiče, kteří do této činnosti děti nemotivují. Pro tyto děti je pak jediným způsobem, jak si danou látku procvičit, domácí úkol.

Je potřeba jiná forma domácích úkolů

„Nejen, že by se mělo zadávat daleko méně úkolů, vůbec by se neměly zadávat ty nejhorší druhy, jako je vyplňování pracovních listů nebo přechování nepodstatných faktů do krátkodobé paměti.“²⁵

V jednom z výzkumů se ukazuje, že „zejména starší děti mají k domácí přípravě ambivalentní vztah. Většinou si uvědomují její důležitost, ale některé ji popisují negativně.“²⁶ Mnohem víc tedy záleží na motivaci a smyslu domácích úkolů, na adekvátní spolupráci rodiny.

---

²² FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 33. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

²³ UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 69. Pedagogické aktuality (SPN).

²⁴ Mají děti dostávat domácí úkoly? *Jdeme do školy* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.jdemedoskoly.cz/Clanek/9332/maji-deti-dostavat-domaci-ukoly>

²⁵ Argumenty proti domácím úkolům. *Svoboda učení* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.svobodauceni.cz/clanek/domaci-ukoly/>

²⁶ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 147. ISBN 978-80-7478-542-9.

Učitelé úkoly nekontrolují

Není nic horšího pro Vás a Vaše dítě, než zjištění, že Vaše společná hodinová práce nad domácím úkolem nebyla zkontrolována učitelem. Pokud rodiče převezmou zodpovědnost za správnost domácích úkolů, pak u nich každá „neopravená chyba může vyvolat dojem, že učitel úkol nečetl pořádně, naproti tomu neoprávněná oprava způsobí značnou nevoli rodičů.“²⁷ Rodiče mívají ale často pocit, že učitel nehodnotil chyby jejich dítěte, ale jejich.

2.2.2 Argumenty pro domácí úkoly

Názory na zrušení domácích úkolů z praxe

Krátce poté, co se dvě pražské školy rozhodly zrušit domácí úkoly, uskutečnila se „anketa, jejíž výsledky potvrdily, že 63% pedagogů se vyslovilo pro zachování domácích úkolů.“²⁸ Výzkum, vycházející z rozhovorů se 60 učiteli matematiky, užívání domácích úkolů potvrzuje. „Všichni naši vyučující považují za nezbytné, aby se děti věnovaly přípravě na školní výuku v rámci domova, proto dávají domácí úkoly.“²⁹

Procvičení a upevnění právě probírané látky

Nejčastějším odůvodněním úkolů na doma bývá procvičení a upevnění právě probírané látky. „Řadu dovedností lze upevnit (zautomatizovat) pouze cíleným opakováním – domácí cvičení umožňují k dobré úrovni dovednosti dovést i děti, které těchto opakování potřebují mnohem víc.“³⁰ „Domácí úkoly upevňují a prohlubují vědomosti, rozvíjejí a zdokonalují dovednosti a návyky, které děti získávají při vyučování.“³¹ Opakování má také velký vliv na množství zapamatované látky.³²

---

²⁷ MERTIN, Václav. Domácí úkoly. *Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 33. ISSN 1214-8679.

²⁸ KLÍMOVÁ, Květoslava. Domácí úkoly: historie a současnost. *Komenský : odborný časopis pro učitele základní školy*. Brno: Akademie Jana Amose Komenského, oblast Brno, 2017, 141(2), s. 51. ISSN 0323-0449.

²⁹ RENDL, Miroslav a Naďa VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, s. 287. ISBN 978-80-7290-723-6.

³⁰ MERTIN, Václav. Domácí úkoly. *Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 34. ISSN 1214-8679.

³¹ *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stať*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 5

³² ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 144. ISBN 978-80-7478-542-9.

V matematice může procvičování plnit „dva cíle, z nichž jedním je zautomatizování znalostí a dovedností, které následně šetří kapacitu pracovní paměti (lze předpokládat, že ta by mohla být využita pro nalézání nestandardních řešení), a druhým je vhléd do algoritmu osvojené matematické operace, který se dostaví po řešení většího množství obdobných úloh.“³³ „Současně zautomatizovaný postup v elementárních operacích je nezbytný proto, aby mohly být řešeny komplexnější příklady.“³⁴

Význam domácích úkolů je větší proto, že „samotná školní výuka neskýtá pro procvičování dostatek prostoru, a proto je nutné věnovat se mu v rámci domácí přípravy.“³⁵ „Opakování, prohlubování a upevňování vědomostí a dovedností je pro domácí práci žáků nejvhodnějším zaměstnáním.“³⁶

Informační charakter

V dnešní době, kdy se využívají informační technologie ve velkém a učebnice se nechávají ve školách, aby děti nemusely nosit těžké batohy, mají rodiče možnost z domácích úkolů zjistit, „co dítě právě ve škole probírá, čím se zabývá.“³⁷

„Někteří rodiče nahlédnou prostřednictvím úkolů alespoň trochu do obsahu výuky, jinak by vůbec netušili, co se dítě učí.“³⁸ Mezi učiteli jsou i takoví, kteří píší zadané domácí úkoly na internet, aby si je mohli rodiče vyhledat a kontrolovat domácí přípravu dětí.

„Úkoly jsou také nástrojem pro rodiče, jak přimět děti k domácí přípravě. Pokud by děti žádné úkoly neměly, pak je podle vyučujících pro většinu rodičů obtížnější přesvědčit děti, aby se učily.“³⁹

---

³³ RENDL, Miroslav a Naďa VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, s. 289. ISBN 978-80-7290-723-6.

³⁴ tamtéž

³⁵ tamtéž s. 287

³⁶ MAŇÁK, Josef. *Problém domácích úkolů na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 19

³⁷ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 145. ISBN 978-80-7478-542-9. s.

³⁸ MERTIN, Václav. Domácí úkoly. *Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 35. ISSN 1214-8679.

³⁹ RENDL, Miroslav a Naďa VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, s. 290. ISBN 978-80-7290-723-6.

Dostatek času na přemýšlení

Mnozí učitelé zadávají úkoly na doma, aby si děti mohly v klidu promyslet, jak by danou úlohu řešily. „Právě doma, kdy má žák čas v klidu si rozmyslet vše, co slyšel ve škole, kdy má možnost procvičit si učivo na příkladech, vypracovat si písemné úkoly sám, bez pomoci a vlivu učitele, se žák učí samostatné duševní práci.“⁴⁰

Formování osobnosti

Pomocí domácích úkolů mohou učitelé ve spolupráci s rodiči formovat osobnost dítěte. „Vychovávají u dětí pozornost a vůli a učí přesnosti a pečlivosti, houževnatosti a lásce k práci, pěstují v nich schopnost překonávat obtíže, s nimiž se setkávají, a schopnost práci dokončit a kontrolovat ji.“⁴¹ Další přínos spočívá v posilování schopnosti dítěte řídit sebe sama a formovat vlastní disciplínu.⁴²

„Domácí příprava je důležitá pro sebehodnocení i pro získávání návyku samostatné práce, za kterou dítě postupně přebírá zodpovědnost, a měla by proto ve školách přetrvávat. Důležité však je, aby domácí úkoly měly pro děti smysl a aby jim rozuměly.“⁴³

Příprava na práci

„Stejně jako se dospělý člověk chystá do svého zaměstnání, měly by se i děti naučit chystat do školy, která je pro děti svým způsobem jakýmsi zaměstnáním.“⁴⁴

Školní úspěšnost, kritické myšlení

Ačkoliv si to kritici nemyslí, „vypracovávání domácích úkolů má bezprostřední vliv na výkon a učení dítěte, posiluje jeho kritické myšlení a zlepšuje studijní návyky a jeho postoj vůči učení.“⁴⁵

---

⁴⁰ UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 46. Pedagogické aktuality (SPN).

⁴¹ *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stat'*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 5.

⁴² ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 144. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁴³ tamtéž s. 172

⁴⁴ Mají děti dostávat domácí úkoly? *Jdeme do školy* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.jdemedoskoly.cz/Clanek/9332/maji-deti-dostavat-domaci-ukoly>

⁴⁵ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 144. ISBN 978-80-7478-542-9.

„Většina autorů se však přiklání k názoru a dokládá to i výzkumnými studii, že ... vypracovávání domácích úkolů, má nejenom pozitivní vliv na školní prospěch dítěte, ale napomáhá mu získávat a rozvíjet četné dovednosti a schopnosti.“⁴⁶

Navíc je pozitivní i vnímání samotných žáků. „Čím raději mají děti (chlapci i dívky) domácí úkoly, tím více se vnímají jako úspěšné (mladší i starší).“⁴⁷

Zpětná vazba

„Užívání domácích úkolů je velmi důležitým zdrojem, který poskytuje žákům zpětnovazební informace o tom, jak dobré jsou jejich výkony v situaci, kdy pracují samostatně a bez pomoci učitele.“⁴⁸ Zpětná vazba je užitečná jak pro dítě, tak i pro učitele, který se díky ní může zaměřit při výuce na oblasti, které zůstaly žáky nepochopeny.

Víc času stráveného učením

Dalším z argumentů je množství času, který žák věnuje učení mimo školní výuku. „Například při půlhodině denně stráví žák domácími úkoly v součtu na sto hodin ročně (již po odečtení víkendů, svátků a prázdnin)!“⁴⁹

Zlepšení vztahu mezi rodinou a školou

„Domácí práce dále sblížuje rodinu se školou, neboť rodiče mají možnost sledovat své dítě při práci, vidí jeho růst a pokrok, poznávají, čemu se ve škole učí, mohou je nabádat k práci, mohou jeho práci kontrolovat.“⁵⁰ Tento vztah se ale může za určitých podmínek i zhoršit.

---

⁴⁶ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 145. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁴⁷ tamtéž s. 166

⁴⁸ KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008, s. 129. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.

⁴⁹ TICHÝ, Petr. *Škola podle kalendáře: malá zastavení školního roku*. Praha: Agentura Strom, 2005, s. 236. ISBN 80-86106-11-x.

⁵⁰ UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 46. Pedagogické aktuality (SPN).

Náplň času stráveného společně s rodiči

Jeden z argumentů vychází z toho, že v některých rodinách je domácí úkol jedinou příležitostí, kdy se dítě a rodič vzájemně baví a tráví spolu čas.⁵¹

Požadavky na domácí úkoly

„Když učitel ukládá domácí úkol, musí naprosto důsledně zachovávat tyto základní didaktické požadavky na ně kladené: a) Každý domácí úkol musí být žákovi naprosto jasný, b) musí být přiměřený jeho schopnostem, aby jej mohl samostatně vypracovat. K tomu musí žáka připravit vyučování ve škole, kde si má osvojit metody samostatné práce.“⁵² To ale vylučuje možnost přijít na své řešení, protože když se žák naučí ve škole způsob, jakým dojde ke správnému výsledku, většinou už nechce ztrácet čas přemýšlením, jak by se daná úloha dala vyřešit jinak.

Logické také je, že „dítě má rozumět tomu, proč je vypracovávání úkolů pro něho přínosné. Má chápat praktickou využitelnost získávaných znalostí.“⁵³

Individuální přístup

Ve třídě je mnohdy i 30 žáků a každý má jinou úroveň znalostí. Domácí úkoly by se jim tedy měly přizpůsobovat individuálně, protože „to, co je pro jedno dítě jen obtěžující zbytečnost (ve škole dává pozor, učí se výtečně a má značné množství mimoškolních aktivit), pro druhé nepřekonatelná zátěž a vlastně také zbytečnost (nikdo mu stejně nepomůže, rodina vzdělání nepodporuje, podmínky doma nemá, učení ho nezajímá), může být pro třetí zcela nezbytné a užitečné „doučování“, které škola jinak není s to zajistit.“⁵⁴

Pokud dostávají všichni žáci stejné úkoly, může aktivním rodičům chybět čas na to, aby se cíleně věnovali slabším svému potomka.⁵⁵

---

⁵¹ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 148. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁵² *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stat.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 7.

⁵³ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 154. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁵⁴ MERTIN, Václav. *Domácí úkoly. Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 33. ISSN 1214-8679.

⁵⁵ tamtéž

Přesto je ale většinou „míra domácích úkolů přijatelná a jejich zvládnutí únosné pro všechny strany.“⁵⁶

2.3 Kdy začít s domácími úkoly

Ve většině publikací je zmíněna nutnost začít s domácími úkoly hned od první třídy. „Domácí příprava v první a druhé třídě je důležitá v tom směru, aby se rodiče a děti naučili navzájem spolupracovat při řešení úkolů.“⁵⁷

Zároveň je potřeba zkoušet číst písmenka, která se prvňáčci už naučili, trénovat čtení i jednoduché počty. „Hned v první třídě, jakmile se děti naučí číst a samostatně při hodině řešit různé druhy úloh, je dobře ukládat je za domácí cvičení z počtů.“⁵⁸

Naopak odpůrci domácích úkolů často uvádějí, že by domácí úkoly byly vhodnější až na druhém stupni základní školy, kdy už za ně nemůže nést zodpovědnost rodič, ale dítě. Velmi často už rodič nerozumí látce, kterou dítě probírá ve škole nebo má za domácí úkol se ji naučit.⁵⁹

2.4 Čas strávený nad domácími úkoly

Kdy domácí úkoly dělat

Jeden z výzkumů ukazuje, že „domácí úkoly děti nejčastěji píšou najednou po příchodu ze školy a teprve potom se věnují volnočasovým a zájmovým aktivitám.“⁶⁰ O čase, kdy si dítě bude dělat domácí úkoly, by si ale mělo mít možnost rozhodnout samo. „Některému lépe vyhovuje, když si úlohy udělá hned a má pak volno nerušené povinnostmi. Jiné dítě si

---

⁵⁶ MERTIN, Václav. *Domácí úkoly. Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 35. ISSN 1214-8679.

⁵⁷ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 148. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁵⁸ *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stať*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 43.

⁵⁹ Akvárium: Dávat domácí úkoly není žádná samozřejmost, lze se obejít i bez nich. *EDUin: Informační centrum pro vzdělávání* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/akvarium-davat-domaci-ukoly-neni-zadna-samozrejmost-lze-se-obejit-i-bez-nich/>

⁶⁰ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 174. ISBN 978-80-7478-542-9.

potřebuje nejprve odpočinout či se trochu proběhnout. Určitě však není dobré psát úkoly večer, kdy už se dítěti klíží oči a nejvíc ze všeho myslí na spaní.“⁶¹

Je vhodné, pokud je tento čas pravidelný.

Kolik času denně nad úkoly strávit

Názory na to, kolik času denně má dítě strávit nad domácími úkoly, jsou různé. „Aby učitel žáky domácími úkoly nepřetěžoval, musí přesně počítat s časem, který žák potřebuje k tomu, aby udělal všechny uložené úkoly. Tento důležitý a závazný požadavek bude zachován jen tehdy, bude-li učitel při určování množství a rozsahu domácích úkolů vycházet z předpokladu, že na všechny domácí úkoly vyžadujeme od žáka celkem: v I. třídě ½ hodiny až hodinu, ve II. třídě 1 ½ až 2 hodiny, ve II. a ve IV. tř. 1 ½ až 2 hodiny.“⁶²

Jiné názory omezují délku domácích úkolů pro žáky 1. stupně základní školy na 45 – 60 minut denně⁶³ a konkrétně v 1. třídě na 20 – 30 minut s tím, že se do této doby nezapočítává pravidelné čtení.⁶⁴

V některých publikacích se také zmiňuje tzv. desetiminutové pravidlo. „Podle něj by se měl čas, který žáci stráví přípravou do školy, rovnat desetinásobku třídy žáka – prvňáčci by se tedy měli do školy připravovat deset minut denně, druháci dvacet minut a pátáci padesát. Mnohem větší efekt totiž přinese deset minut každodenní soustředěné práce, než pouhá dvouhodinová příprava před testem.“⁶⁵

---

⁶¹ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 47. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁶² *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stat.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 7.

⁶³ TICHÝ, Petr. *Škola podle kalendáře: malá zastavení školního roku*. Praha: Agentura Strom, 2005, s. 236. ISBN 80-86106-11-x.

⁶⁴ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 49. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁶⁵ KLÍMOVÁ, Květoslava. *Domácí úkoly: historie a současnost*. Komenský : odborný časopis pro učitele základní školy. Brno: Academie Jana Amose Komenského, oblast Brno, 2017, 141(2), s. 52. ISSN 0323-0449.

Jak často domácí úkoly zadávat

„Úkoly by neměly být zadávány více než čtyřikrát týdně. Je vhodné jeden den v týdnu (nejlépe podle rozložení mimoškolní činnosti žáků) trvale osvobodit od úkolů.“⁶⁶

2.4.1 PISA in focus n. 46⁶⁷

V rámci zprávy PISA in focus číslo 46 bylo vyhodnocováno, kolik času týdně tráví studenti ve věku 15 let nad domácími úkoly. Ve všech zemích, které se zúčastnily testů PISA v roce 2012, jsou domácí úkoly zadávány. Průměrně v zemích OECD je to téměř 5 hodin týdně.

Ve většině zemí se čas strávený nad domácími úkoly snižuje, což lze vyzorovat i ze srovnání výsledků z let 2003 a 2012. Možná trochu překvapivé je, že ve všech zemích, které se výzkumu v roce 2012 zúčastnily, tráví sociálně a ekonomicky znevýhodnění studenti domácími úkoly více času, než ti znevýhodnění. V zemích OECD činí tento rozdíl 1,6 hodiny. Ve zprávě se zmiňuje varianta, že učitelé vycházejí při zadávání domácích úkolů z potenciálu jednotlivých studentů.

Zajímavé je i srovnání škol ve městech a na vesnicích. Studenti škol ve městech tráví nad domácími úkoly víc času, než ti na vesnicích. Podobně se studenti soukromých škol věnují více úkolům, než studenti na veřejných školách.

Ze zkoumání výsledků vyplynulo, že ti, kteří stráví nad domácími úkoly více času, mají lepší výsledky v testech PISA, a zároveň zažívají i větší úspěchy v matematice.

V České republice je průměrný čas kolem 3,1 hodiny týdně, při výzkumu v roce 2003 to bylo o 0,7 hodiny více. Rozdíl mezi sociálně a ekonomicky znevýhodněnými a neznevýhodněnými studenty je zhruba hodina týdně.

2.5 Motivace ke splnění a donesení domácího úkolu

2.5.1 Z pohledu učitele

Co by mohlo fungovat jako motivace pro donesení domácího úkolu?

---

⁶⁶ TICHÝ, Petr. *Škola podle kalendáře: malá zastavení školního roku*. Praha: Agentura Strom, 2005, s. 236. ISBN 80-86106-11-x.

⁶⁷ OECD (2014), "Does Homework Perpetuate Inequities in Education?", *PISA in Focus*, No. 46, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jxrhqhtx2xt-en>

Například speciální notýsek, do kterého budou žáci vyplňovat důvody, proč domácí úkoly nedonesli. Na konci týdne pak dostanou zprávu pro rodiče, aby i oni věděli, zda jejich děti dělají úkoly, a případně se do jejich přípravy více zapojili.⁶⁸

Dalším způsobem může být lísteček pro žáka, kde si přečte, že na úkoly od něj stále čekáte, a že Vám má dát do zítřejšího rána vědět, kdy chybějící úkoly donese. Je dobré v této snaze neustat po prvním neúspěchu a opakovat své požadavky na donesení, dokud k němu nedojde.⁶⁹

„Významnou roli při plnění domácích úkolů hraje také subjektivní pocit smysluplnosti úkolu.“⁷⁰ Pokud učitel zadá něco, v čem dítě nevidí smysl pro svou budoucnost, nebude mít takovou motivaci se doma do úkolu pustit.

„Jaké by tedy měly domácí úkoly být?

- pestré – neměla by se v nich neustále opakovat stejná cvičení, naopak mají zasahovat do různých oborů a rozšiřovat učivo o nové poznatky
- zajímavé – takové, které děti upoutají, navnadí a přivedou k tomu, aby se samy chtěly zapojit, aniž by je někdo musel nutit
- kreativní – úkoly, které se nedají jen tak lehce někde opsat, ale takové, které vyžadují tvořivost, přemýšlení nad daným problémem; úkoly, které dávají prostor pro vlastní vyjádření žáka, a které ho rozvíjejí a posouvají kupředu
- atraktivní – určitě by to neměly být úkoly z dob našich babiček, ale úkoly, které odpovídají povaze dnešního světa – takové, které děti upoutají a zároveň je něco naučí
- individuální – dobré je navrhnout více témat, z nichž si budou moci děti vybrat to, co je nejvíce zaujme
- praktické – takové úkoly, které děti v životě upotřebí a budou jim v budoucnu k užitku.⁷¹

---

⁶⁸ Když žáci zapomenou domácí úkol. *Moderní vyučování* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivycovani.cz/domaciukol/>

⁶⁹ FABER, Adele a Elaine MAZLISH. *Jak mluvit, aby se děti lépe učily - doma i ve škole: [rady pro rodiče dětí od 4 do 18 let]*. Brno: Computer Press, 2010, 104 – 106. ISBN 978-80-251-2961-6.

⁷⁰ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 157. ISBN 978-80-7478-542-9.

2.5.2 Z pohledu rodiče

V první řadě je potřeba, aby si rodiče uvědomili, že jejich názor ovlivňuje i názor dítěte. „V rodině by se měl respektovat význam domácí přípravy na školu. Když si dítě píše úkoly nebo se učí, je to stejně podstatné, jako když rodiče pracují doma.“⁷² „Rodiče by neměli shazovat smysl domácích úkolů či látky, kterou se dítě právě snaží naučit. Když řeknete potomkovi: „je to k ničemu“, dítěti se to pak mnohem hůř učí. Má pocit, že jen ztrácí čas.“⁷³

Zároveň se i nám dospělým do přípravy do práce někdy nechce. „Proto se na děti nezlobte, když se jim nechce psát úkoly či se učit. Je to přirozené a normální. Stačí, že si děti úkoly napíší, nemusejí je psát rády.“⁷⁴

Samotná motivace dětí je závislá i na jejich věku. V první třídě bude ještě dobře zabírat motivace formou odměn, „např. „hned, jak si napíšeš úkoly, tak vyrazíme do bazénu“, „upeču ti lívance“, „zahrajeme si spolu karty“ atp.“⁷⁵ Na prvním stupni je ještě pořád motivuje, když Vám můžou něco vyprávět, na druhém stupni základní školy už ale chtějí být spíš lepší a zvládnout něco, co jste Vy nezvládli.⁷⁶

2.6 Pomoc rodičů a spolužáků

2.6.1 Pomoc rodičů

„Jakmile začne dítě chodit do školy, začne mít také domácí úkoly. I tak škola zasahuje do života rodiny a ukrajuje část času, který byl zatím k dispozici na jiné věci.“⁷⁷ „Společné domácí úkoly se mohou stát černou mýrou všech zúčastněných, nebo mohou být naopak

---

⁷¹ Mají děti dostávat domácí úkoly? *Jdeme do školy* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.jdemedoskoly.cz/Clanek/9332/maji-deti-dostavat-domaci-ukoly>

⁷² BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 47. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁷³ tamtéž s. 53

⁷⁴ tamtéž s. 52

⁷⁵ tamtéž

⁷⁶ FRYJAUFVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 48. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

⁷⁷ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 47. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

dobrým základem pro pozdější učební a pracovní návyky dítěte. Důležité mohou být též pro posílení autority rodiče v očích dítěte i pro formování soudržnosti rodiny jako celku.⁷⁸

Podmínky pro domácí práci

Jedna z hlavních podmínek úspěšné mimoškolní práce je vhodné prostředí. „Školák potřebuje psací stůl. Optimální by bylo, aby měl psací stůl jen pro sebe a nemusel se o něj s nikým dělit.“⁷⁹

Zároveň je potřeba děti z práce nevytrhovat. Vhodná je podpora činnosti, kterou bude dítě vykonávat. Pokud má úkol ze čtení, rodič si může po dobu plnění úkolu také číst.⁸⁰ V případě úkolu z matematiky může počítat rodinné výdaje. Ukáže mu, že procvičované znalosti v průběhu života využije.⁸¹

„Během učení či psaní domácích úkolů by se po dítěti nemělo chtít nic dalšího, např. ho vytrhovat ze soustředění žádostmi o vynesení koše, ale i voláním k svačině nebo touhou mu právě něco zajímavého ukázat.“⁸²

Na koho se děti obracejí s prosbou o pomoc

Zajímavé je, že děti „úkoly vypracovávají nejčastěji s maminkou; matky jsou také častěji ty, které úkoly kontrolují a stanovují pravidla pro psaní domácích úkolů. Také s žádostmi o pomoc se děti častěji obracejí na matku.“⁸³

V případě, že není v časových možnostech rodiče dítěti pomoci, měl by mu vysvětlit své důvody a dát mu najevo, že si na něj čas určitě udělá. Pokud má mezery v předmětu nebo

---

⁷⁸ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 144. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁷⁹ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 48. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁸⁰ Jak na domácí úkoly. Moderní vyučování [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivyucovani.cz/domaci-ukoly/>

⁸¹ tamtéž

⁸² BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 48 - 49. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁸³ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 176. ISBN 978-80-7478-542-9.

látce, kterou se dítě v úlohách zabývá, i to by měl přiznat a odkázat jej na někoho, kdo látce víc rozumí.⁸⁴

„Zajímavým zjištěním bylo, že děti rozlišovaly mezi aktivní pomocí rodičů při psaní domácích úkolů, kterou hodnotily veskrze negativně, a kontrolou domácího úkolu, která je pro ně naopak velmi důležitá.“⁸⁵ Je-li rodič přítomný při psaní úkolů, měl by umět posoudit, zda se dítě snaží pracovat, nebo očekává jeho pomoc. Pokud udělá dítě chybu, je lepší ji opravit hned, aby se nezafixovala v paměti.⁸⁶

Rozvíjení samostatnosti a zodpovědnosti

Rodiče by měli u svých dětí rozvíjet samostatnost už od první třídy. Nechat ho, aby si nachystalo aktovku do školy, rozhodlo se, že bude psát domácí úkoly, v případě potřeby si řeklo o pomoc.⁸⁷

„S prvňáčkem by rodiče určitě úkoly psát měli. Čím je dítě starší, tím více je schopné se připravovat do školy samo.“⁸⁸ „Není žádná věková hranice, odkdy by děti už měly psát úkoly a učit se samy, prostě až to budou umět.“⁸⁹ Dlouhodobá pomoc rodičů ale vede „žáka k tomu, že hledá pomoc jinde, místo aby se snažil využívat svých vlastních možností.“⁹⁰ „Pomoc rodiče by měla být zaměřena spíše na sdělování vlastních zkušeností, na dobrý příklad, na spolupráci s dítětem a na ukázky možných řešení než na řízení, vyžadování a kontrolování.“⁹¹

---

⁸⁴ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 150. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁸⁵ tamtéž s. 175

⁸⁶ FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 81. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

⁸⁷ tamtéž s.

⁸⁸ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 49. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁸⁹ tamtéž

⁹⁰ KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008, s. 129. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.

⁹¹ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 149. ISBN 978-80-7478-542-9.

Snad není potřeba zmiňovat, že je velmi nevhodné, „když rodič vypracovává úkoly místo dítěte.“⁹²

S přechodem k samostatnosti musí pracovat také učitel ve škole. Například při hodinách matematiky musí žáky vést k samostatnému počítání, osvojení matematických dovedností, aby si s úkolem měli šanci poradit i doma bez něj.⁹³

Nastavení pravidel

Každý rodič svému dítěti nejvíce pomůže tím, když mu nastaví pravidla, kdy bude dělat domácí úkoly.⁹⁴ „Nejlepší je, když se dítě připravuje na školu každý den. Pak na přípravu stačí mnohem méně času.“⁹⁵ Nikomu neprospěje, když se budou muset rodiče s dítětem „každý den dohadovat, jestli se dnes bude učit nebo ne.“⁹⁶

Nejlepší je určit po dohodě s dítětem dobu, kdy bude každý den pravidelně vypracovávat domácí úkoly. „Malý školák si zvykne, že se v danou dobu věnuje domácí přípravě, nebudete ho muset ke psaní úkolů pokaždé dlouze přemlouvat.“⁹⁷ „Dítě časem pochopí, že učení neunikne, tak pravděpodobně přestane vymýšlet způsoby, jak domácí přípravu obejít.“⁹⁸

Někdy ale může být výhodné tuto pravidelnost narušit. Pokud je například víkend, svítí sluníčko a oba rodiče mají volno, je lepší vyjet na společný výlet a nechat si dítě udělat

---

⁹² ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 149. ISBN 978-80-7478-542-9.

⁹³ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 185. ISBN 80-244-1236-5.

⁹⁴ Jak na domácí úkoly. *Moderní vyučování* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivycovani.cz/domaci-ukoly/>

⁹⁵ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 51. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ tamtéž s. 47

⁹⁸ FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 77. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

úkoly buď ráno před odjezdem, nebo večer po příjezdu. Stejně tak je možné se přizpůsobit například návštěvám.⁹⁹

Obrázek 1: Časové rozdělení dne

ČASOVÉ ROZDĚLENÍ DNE					
Činnosti	7-8-9 let	10 let	11-12 let	13-17 let	
	hodiny	hodiny	hodiny	hodiny	
1. Probuzení	7,00	7,00	7,00	7,00	
2. Ranní gymnastika, otužování, úprava postele, umývání	7,00-7,30	totéž	totéž	totéž	
3. Snídaně	7,30-7,50	totéž	totéž	totéž	
4. Cesta do školy (procházka)	7,50-8,20	totéž	totéž	totéž	
5. Vyučování	8,20-12,30	8,20-13,30	8,20-14,00	8,20-14,30	
6. Cesta ze školy (procházka)	12,30-13,00	13,30-14,00	14,00-14,30	14,30-15,00	
7. Oběd	13,00-13,30	14,00-14,30	14,30-15,00	15,00-15,30	
8. Klid po obědě	13,30-14,30	—	—	—	
9. Pobyt na čerstvém vzduchu	14,30-16,00	14,30-17,00	15,00-17,00	15,30-17,00	
10. Příprava na vyučování (každých 45 minut přestávka 5—10 minut), úklid knih i pracovního místa	16,00-17,30	17,00-19,30	17,00-19,30	17,00-20,00	
11. Pobyt na vzduchu	17,30-19,00	—	—	—	
12. Večere a volné zaměstnání	19,00-20,00	19,30-20,30	19,30-21,00	20,00-21,30 20,00-22,00	pro žáky 13, 14, 15 let pro žáky 16, 17 let
13. Příprava ke spánku (hygiena oděvu, obuvi, provětrání místnosti, toaleta)	20,00-20,30	20,30-21,00	21,00-21,30	21,30-22,00 22,00-22,30	pro žáky 13, 14, 15 let pro žáky 16, 17 let
14. Spánek	20,30-7,00	21,00-7,00	21,30-7,00	22,00-7,00 22,30-7,00	pro žáky 13-15 let pro žáky 16, 17 let

Zdroj: *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stať*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 58 - 59

⁹⁹ FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 41. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

Děti vyžadující speciální přístup

Je důležité více podporovat sociálně znevýhodněné žáky a neopomíjet ani dobře se učící děti.

„Některé školy mají otevřený prostor pro ty žáky, kteří si zde chtějí dokončit domácí úkol hodinu po škole. To dává dětem, které nemají vhodné domácí zázemí, možnost domácí úkoly vypracovat a možnost konzultace s pedagogem.“¹⁰⁰

I když mají rodiče dítě, které se učí dobře, měli by mít stále přehled nad jeho školní aktivitou a úspěchem. Takové dítě by mělo také cítit podporu rodiny a mít možnost nechat se například od rodičů vyzkoušet z látky, kterou se právě učí.¹⁰¹

Tlak rodičů na rychlost a správnost

„Někteří rodiče dětem chystají pomůcky a někdy jim také rychle část úloh vyřeší, aby si je mohli úhledně přepsat a nemuseli se nad nimi společně trápit.“¹⁰² „Důvodem může být nedostatek času, který je rodič ochoten či schopen dítěti věnovat, nebo příkladně přeceňuje schopnosti dítěte.“¹⁰³

„Tato cesta není vhodná, protože zbavuje děti zodpovědnosti, samostatnosti a podnětů k přemýšlení.“¹⁰⁴ Rodiče by tedy „určitě neměli úkoly dělat za dítě. Měli by jen dohlédnout, že úkol bude vypracován doma. Nejsou od toho, aby úkol opravovali.“¹⁰⁵

Psaní nanečisto

Když rodiče trvají na psaní úkolů nanečisto, mnohdy tím své děti vystavují nepřiměřené zátěži. Pokud má dítě nějaké problémy se psaním, „každý další úkol bude napsaný hůř.“¹⁰⁶

---

¹⁰⁰ Když žáci zapomenou domácí úkol. *Moderní vyučování* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivyucovani.cz/domaciukol/>

¹⁰¹ FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 81. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

¹⁰² tamtéž s. 32

¹⁰³ ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 151. ISBN 978-80-7478-542-9.

¹⁰⁴ FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006, s. 32. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

¹⁰⁵ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 49. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

Navíc bude z neustálého opisování zbytečně unavené. Zároveň je ale potřeba odhadnout, zda není dítě jenom líné, pohlídat si, aby při psaní úkolů nepodvádělo.¹⁰⁷

2.6.2 Podpis domácího úkolu

Mnozí rodiče vnímají nutnost podepsání domácího úkolu jako zbytečnost, tím více, když je za nepodepsaný úkol dítě učitelem potrestáno. Příčin může být několik, jednou z nich i zapomenutí rodiče.

Nucený podpis se ale osvědčuje v případech, „kde je potřebí zvýšit jednak úroveň domácí práce žáků, jednak zájem rodičů o práci žáků vůbec.“¹⁰⁸

2.6.3 Pomoc spolužáků

Pomoc od spolužáků se může stát i žádoucí, a to například ve formě tzv. partnerské výuky. Ta spočívá ve spolupráci dvou spolužáků, kteří spolu mohou diskutovat o řešení úkolů, vzájemně si opravovat chyby a vzájemně si své práce opravovat.¹⁰⁹

2.7 Kontrola a hodnocení domácích úkolů učiteli

Ve stručnosti bych se chtěla zmínit o kontrolování domácích úkolů a jejich hodnocení. V rámci výzkumu 60 učitelů matematiky na základních školách se všichni vyučující „shodují, že úkoly musí být ve škole kontrolovány, aby nedošlo k zafixování chybného postupu a aby vyučující získali zpětnou vazbu o tom, co dětem dělá potíže.“¹¹⁰

Možnosti kontroly jsou různé a dají se přizpůsobit věku žáků. Nejčastěji učitelé volí společnou kontrolu úkolů, která ušetří čas a ukáže všem současně správné výsledky. Starší

---

¹⁰⁶ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007, s. 50. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

¹⁰⁷ JAKEŠOVÁ, Ivana. Domácí příprava. *Rodina a škola*. 2000, 47(10), 5.

¹⁰⁸ UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 69 – 70. Pedagogické aktuality (SPN).

¹⁰⁹ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 189. ISBN 80-244-1236-5.

¹¹⁰ RENDL, Miroslav a Nad'ea VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, s. 291. ISBN 978-80-7290-723-6.

žáci si mohou opravovat své úkoly navzájem, zatímco u mladších většinou kontrolují učitelé osobně úkol každého žáka.¹¹¹

Jako jednu z motivací k donesení úkolů vnímají učitelé jejich známkování. „Pokud nejsou úkoly známkovány, pak klesá ochota dětí je plnit.“¹¹² „Ovšem pokud známkovány jsou, pak vzniká dilema, zda se má známka odvíjet od správnosti úkolu, či od snahy (tedy samotného vypracování).“¹¹³ Pokud budeme vyžadovat jako učitelé správnost úkolu, velmi pravděpodobně budou rodiče při jeho vypracování více pomáhat.

Obecně je ale známo, že Česká školní inspekce negativně hodnotí známkování domácích úkolů nedostatečnou.

2.8 Domácí úkoly za trest

Jste ve třídě, je poslední den před prázdninami a Vás čeká poslední vyučovací hodina, hodina matematiky. Celá třída se baví, vidí se u babiček, u moře, na horách. Jak takovou třídu zklidnit? Není čas na trest pro celou třídu?

Napadnou Vás dvě možnosti, jak své žáky potrestat za to, že nedávají pozor. Jednou z nich je neohlášený test z právě probírané látky. Sice ho nemáte připravený, ale pár příkladů si určitě vymyslet zvládnete. Jenomže to byste test museli přes prázdniny opravovat, a zatímco by si Vaši žáci užívali volno, Vy byste se dusili nad 30 písemkami a volno si vůbec neužili. Pro koho by to byl větší trest? Druhou možností je napařit jim domácí úkol. Nad ním stráví čas žáci a vy si budete moci užít své volno a řešit úkol až po prázdninách.

„Naprosto zásadní je neudílet jako trest běžnou školní práci v daném předmětu, která se nestihla probrat nebo která žákovi z jiného důvodu chybí. Běžná školní práce totiž nikdy nesmí být považována za trest.“¹¹⁴

---

¹¹¹ RENDL, Miroslav a Nad'a VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, s. 291. ISBN 978-80-7290-723-6.

¹¹² tamtéž s. 292

¹¹³ tamtéž

¹¹⁴ KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008, s. 112. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.

V každém případě je důležitá míra domácích úkolů za trest. V případě, že je žáci dostávají každou chvíli, musíme si jako učitelé hlídat, „aby úkoly nebyly spojovány trvale s nepříjemnými zážitky a aby byly úměrné tělesným i duševním možnostem dítěte.“¹¹⁵

2.9 Školní systém domácích úkolů

V rámci diskuze ve Skautském institutu na téma domácích úkolů¹¹⁶ zazněla jedna pro mě zajímavá myšlenka. Že by bylo dobré, kdyby měly školy stanovený systém domácích úkolů.

Znamená to domluvu mezi ředitelem a učitelem dané školy o tom, jestli budou domácí úkoly zadávat, kolik jich bude denně, případně podrobné rozvržení, který den žák dostane domácí úkol z daného předmětu. Cílem této aktivity je, aby žáci dostávali denně přiměřený počet domácích úkolů, věděli, kdy je jaký úkol čeká, zároveň by bylo jasně dáno, zda je potřeba pod domácí úkol podpis rodiče a co tento podpis znamená.

„Na prvním stupni volí někteří učitelé pro celý rok prakticky neměnný režim úkolů: např. nedávají je nikdy ve středu, zadávají je dvakrát týdně. Dopředu tento rozvrh sdělí rodičům. Současně však berou v potaz mimořádné okolnosti – pak úkoly nedávají. Na druhém stupni se učitelé musejí domlouvat – žáci již mohou pracovat více, nicméně je zbytečné stresovat je pěti úkoly v jeden den.“¹¹⁷

Na ruské základní škole to v 50. letech minulého století vypadalo takto: „Rozvrh ve škole musíme sestavovat tak, aby žáci v I. až III. třídě nedostávali víc než 3, ve IV. třídě víc než 4 domácí úkoly denně. Mají-li žáci 4 úkoly, musí učitel dbát, aby mezi nimi byly vedle složitých a obtížných i jednodušší a lehčí, aby vše, co bylo uloženo, mohli vypracovat asi za 2 hodiny, t. j. za dobu stanovenou na domácí úkoly ve IV. třídě.“¹¹⁸

---

¹¹⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. Po dobrém, nebo po zlém?. Vyd. 8. Praha: Portál, 2015, s. 86. ISBN 978-80-262-0852-5.

¹¹⁶ Akvárium: Dávat domácí úkoly není žádná samozřejmost, lze se obejít i bez nich. EDUin: Informační centrum pro vzdělávání [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/akvarium-davat-domaci-ukoly-neni-zadna-samozrejmost-lze-se-obejit-i-bez-nich/>

¹¹⁷ MERTIN, Václav. Domácí úkoly. *Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(11), s. 35. ISSN 1214-8679.

¹¹⁸ *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stať*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 9

3 Praktická část

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 152 žáků a studentů, 12 rodičů a 20 učitelů matematiky. Tištěnou verzi vyplnilo 98 dětí, 12 rodičů a 8 učitelů. Zbytek dotazníků vyplňovali respondenti v elektronické podobě (54 dětí a 12 učitelů). Většinu použitých grafů zpracoval web www.survio.com, ve kterém jsem elektronické dotazníky tvořila.

Tištěné a elektronické dotazníky se v pokládaných otázkách shodují s výjimkou dotazníků pro učitele. V elektronické verzi je několik přidanych otázek zaměřených na podpis a jednotný školní systém domácích úkolů.

3.1 Cíl a použité metody

Cílem mého dotazníkového šetření bylo zjištění názorů na zadávání domácích úkolů v Pardubickém kraji, kde jsem studovala. Připravila jsem dotazníky zvlášť pro učitele matematiky, pro žáky a rodiče, a doufala jsem, že z nich budu moci poznat, jak se lidé v Pardubickém kraji staví k možnosti zrušit domácí úkoly, nebo zda vidí jejich účelnost či nikoli. V každém z dotazníků jsou trochu jiné otázky přizpůsobené věku a postavení dotazovaných.

Nejprve jsem používala dotazníky v tištěné podobě, následně jsem umožnila všem skupinám vyplňovat elektronickou verzi, aby nebylo nutné osobní setkání.

V průběhu dotazování jsem se rozhodla šetření doplnit ještě rozhovory s několika učiteli. Měla jsem předem připravené oblasti, které mě nejvíce zajímaly, a v rámci rozhovoru jsem na všechny z nich získala názory.

3.2 Sběr dat

První etapa

Jako první krok jsem oslovila psycholožku z pedagogicko-psychologické poradny s žádostí o rozhovor, a také 18 škol z okresu Chrudim, 30 škol z Pardubicka, 24 ze Svitavska a 33 z Orlickoústecka s prosbou o umožnění dotazníkového šetření.

Kritéria pro jejich výběr spočívala ve snaze zachovat poměr škol v daných okresech, oslovit v každém okrese školy ve městech i na vesnici, soukromé a veřejné, nevynechala jsem ani speciální školy.

Z celkem 105 oslovených škol byly ve dvou ochotní nechat mě realizovat dotazníkové šetření, ve dvou případech mou prosbu předali učitelům matematiky a nechali rozhodnutí na nich. V jedné škole se mi omluvili, že jsou podobnými dotazníky přehlceni. Ze tří škol mi napsali, že by u nich dotazníkové šetření nemělo smysl, protože domácí úkoly téměř nezadávají a na následnou prosbu o vyplnění dotazníku alespoň učitelem matematiky ve formě online formuláře už nereagovali. Zbývající školy neodpověděly.

Druhá etapa

Protože jsem chtěla, aby můj výzkum byl co nejvíce objektivní, vytvořila jsem všechny dotazníky i v elektronické podobě. Oslovila jsem učitele matematiky, které osobně znám, a kamarády ze základních a středních škol s žádostí o vyplnění a šíření dotazníků.

Třetí etapa

Napadlo mě mé dotazníkové šetření doplnit i rozhovory s učiteli matematiky. Oslovila jsem ty, kteří učili matematiku mě. Všech pět učitelů bylo ochotných mi věnovat čas a na téma domácích úkolů si se mnou popovídat. Tři z nich učí na stejné škole a je zajímavé pozorovat, jak se jejich názory v mnohých oblastech liší.

3.3 Rozhovor s psychologem

Podařilo se mi realizovat rozhovor s paní PhDr. Veronikou Pavlas Martanovou, Ph.D. Ve své praxi se setkala jak s žáky na školách s domácími úkoly, tak i bez nich. V odpovědích vycházela ze svých zkušeností a prezentovala své vlastní názory.

Podle ní je nutné, aby rodiče učili své děti pracovat samostatně a připravovat se do školy. Domácí úkoly mají význam hlavně pro žáky slabší v určitých dovednostech, děti méně kognitivní. Pro některé můžou domácí úkoly znamenat možnost překročení jejich možností. Například formou referátů si mohou zlepšit známky z předmětu, který nemají šanci jinak zvládnout.

Děti jsou respektováni učitelé, kteří dávají málo úkolů, i učitelé, kteří jich dávají hodně. Problém mívají ti, kteří intenzitu střídají.

Na 1. stupni by podle ní měli s úkoly pomáhat rodiče, na 2. stupni už by si měly děti poradit samy. V některých rodinách nejsou rodiče schopni svému potomkovi s úkoly

pomoci, protože nemají dostatek trpělivosti nebo znalostí. V tom případě je vhodnější zařídit doučování, které se osvědčuje hlavně v období puberty. Učitel také může dětem nabídnout společně strávený čas po vyučování. Musí však dobře vysvětlit rodičům, v čem má toto společné doučování výhody, a že to neznamena, že by rodiče neměli o své děti zájem a nepomáhali jim s domácí přípravou. Měl by to podat jako pomocnou ruku, která prospěje dítěti i rodičům.

Podle PhDr. Veroniky Pavlas Martanové, Ph.D. jsou domácí úkoly nejpotřebnější v matematice a češtině. Vhodnější jsou úkoly tvořivé, mohou spočívat i ve spolupráci s rodičem. Například má dítě zjistit od rodiče, kolik stojí nějaká věc, a vymyslet, co jiného si může za tyto peníze koupit. Úkoly by měly být individuální, přizpůsobené nadání jednotlivých žáků. Mohou být dobrovolné.

V případě úkolů z matematiky zmiňuje jako jeden z problémů neschopnost rodičů dítěti pomoci. Hlavně u matematiky prof. Hejného rodiče selhávají už na 1. stupni. Pro děti jsou vhodné úkoly úvahové i procvičovací, ale učitel by měl omezit čas, který by nad úkolem mělo dítě strávit (navrhuje 45 minut na všechny úkoly denně).

Pro žáky se specifickými poruchami učení, hlavně s problémy s psaním, se může stát domácí úkol z matematiky dalším slohovým cvičením. Učitelům tedy paní psychologka radí, aby takovými žákům zadávali úkoly formou doplňování, protože není jejich cílem trénovat u žáka psaní. Větší problém je s dyskalkuliky, ale těch je velmi málo.

Domácí úkoly by měly být hodnoceny individuálně a učitel by měl mít jasno, co hodnotí. Zda práci žáka nebo rodiče, snahu nebo výkon. Úkoly by neměly být největším dílem výsledné známky.

Z hlediska času doporučuje nezadávat úkoly na víkendy, protože mají rodiče se svými dětmi obvykle jiné plány, a dát dětem na jejich vypracování 3 dny, aby si mohly jejich vypracování naplánovat s ohledem na odpolední mimoškolní aktivity.

3.4 Dotazník pro žáky

3.4.1 Předpoklady

P1: Žáci na středních školách nevyužívají pomoc rodičů

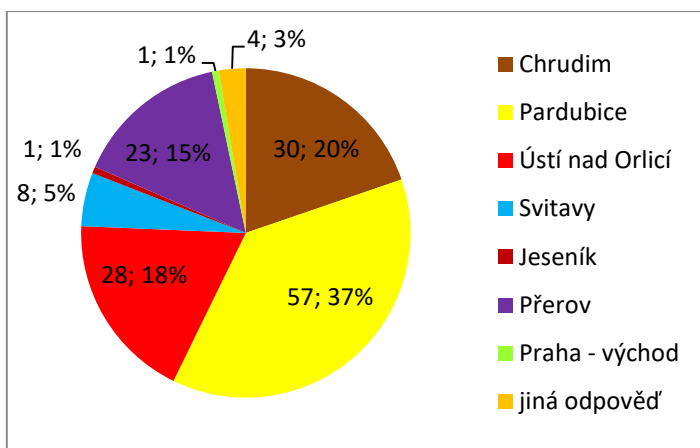
P2: Většina žáků dělá domácí úkoly na poslední chvíli

P3: Žáci, kteří mají rádi matematiku, budou častěji uvádět prospěšnost domácích úkolů

3.4.2 Analýza dat

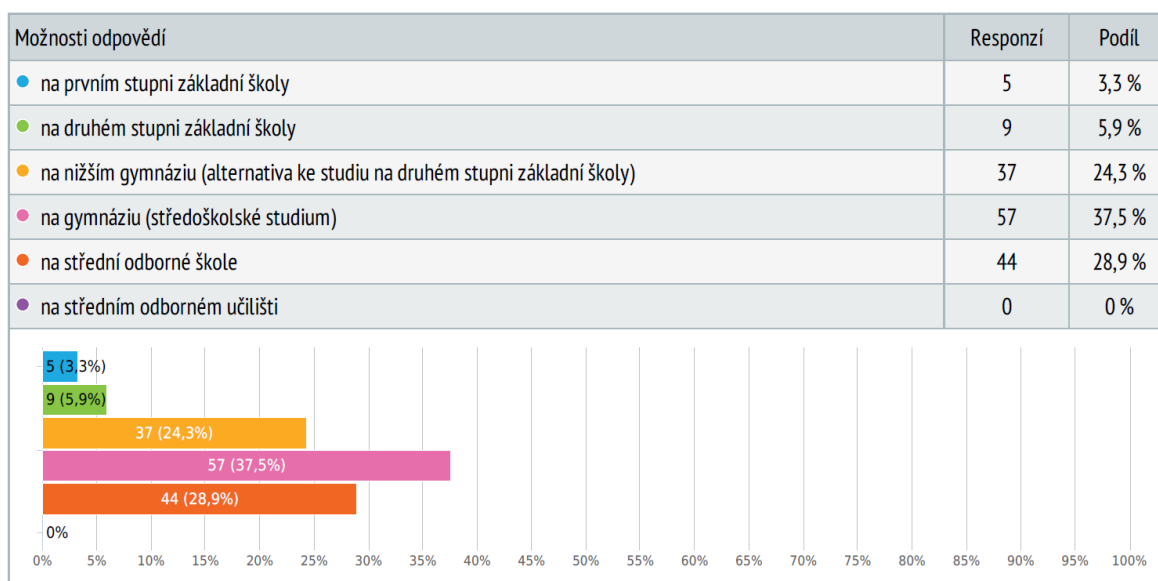
Mého dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 152 žáků a studentů. Rozdělení z hlediska typu a stupně školy, kterou navštěvují, a jejím umístění je vidět na následujících grafech 1 a 2. 82 % všech dotazovaných žáků je z Pardubického kraje (okresy Pardubice, Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí), což byla původní cílová skupina.

Graf 1: Rozdělení škol podle okresů

Pozn.: Zápis 57; 37% znamená, že danou odpověď zvolilo 57 respondentů, což činí 37 % všech dotázaných.

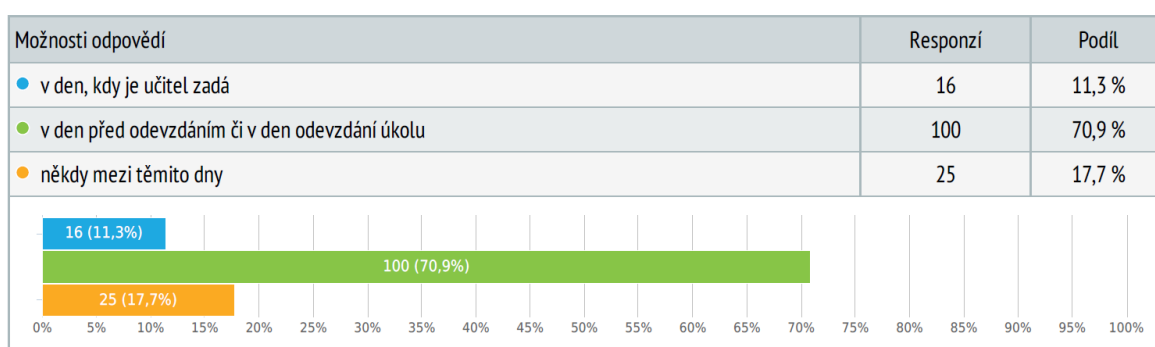
Graf 2: Rozdělení žáků a studentů podle stupně a typu školy

Jedna z otázek směřovala na oblibu matematiky. Pro 34,9 % dětí (53 respondentů) je matematika oblíbeným předmětem, zbylých 65,1 % (99 respondentů) matematiku rádo nemá.

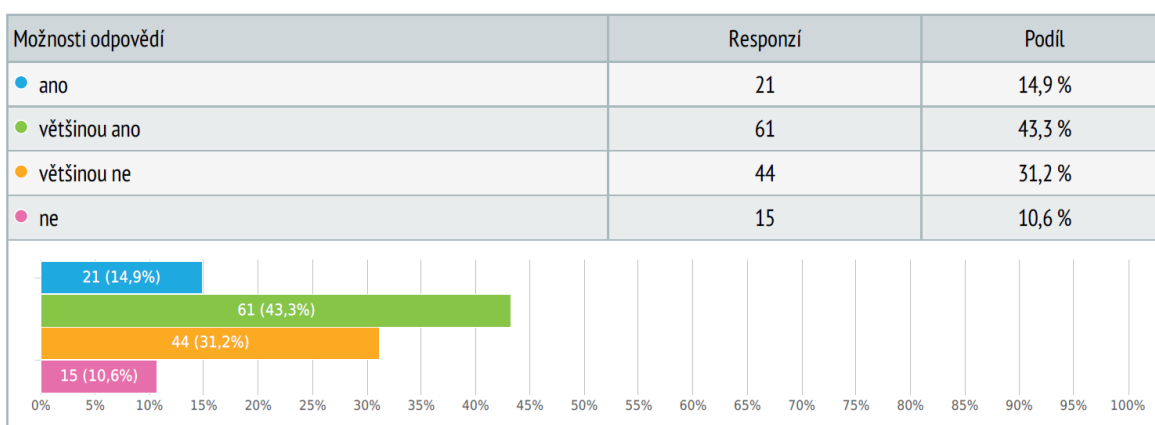
Nejvíce mě zajímalo, kdy žáci domácí úkoly dělají. Jak je vidět na grafu 3, více než 70 % žáků dělá úkoly těsně před odevzdáním a pouze 11,3 % se jim věnuje hned v den zadání, pravděpodobně v rámci pravidelné přípravy do školy, jak by to mělo podle názorů v teorii být. Otázku nevyplňovali studenti, kteří domácí úkoly nedostávají nebo je nedělají.

Graf 3: Kdy žáci a studenti dělají domácí úkoly

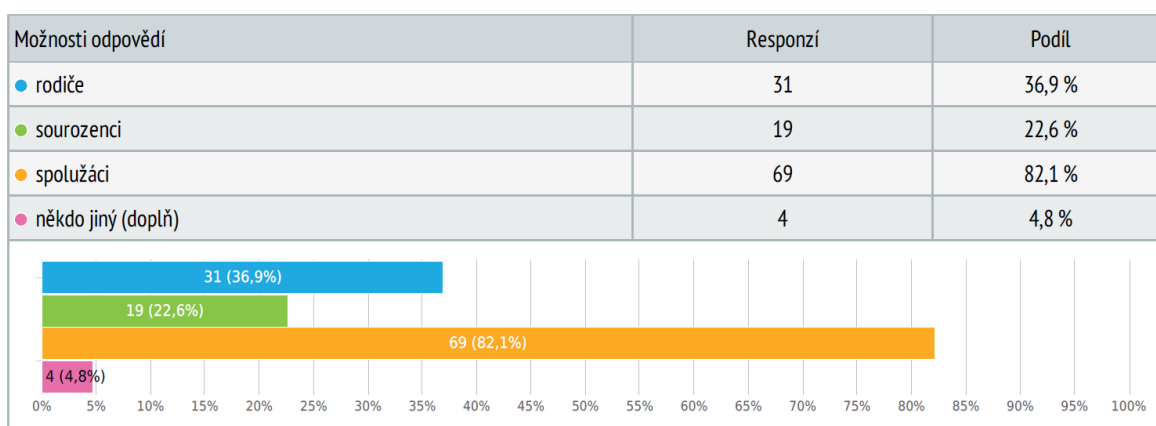

Učitele může uklidnit, že většina dětí z mého výzkumu, jak můžeme vidět na grafu 4, dělá domácí úkoly samostatně. Když započítáme i ty, kteří je dělají samostatně ve většině případů, jedná se o 58,2 %.

Graf 4: Domácí úkol je samostatná práce žáka nebo studenta

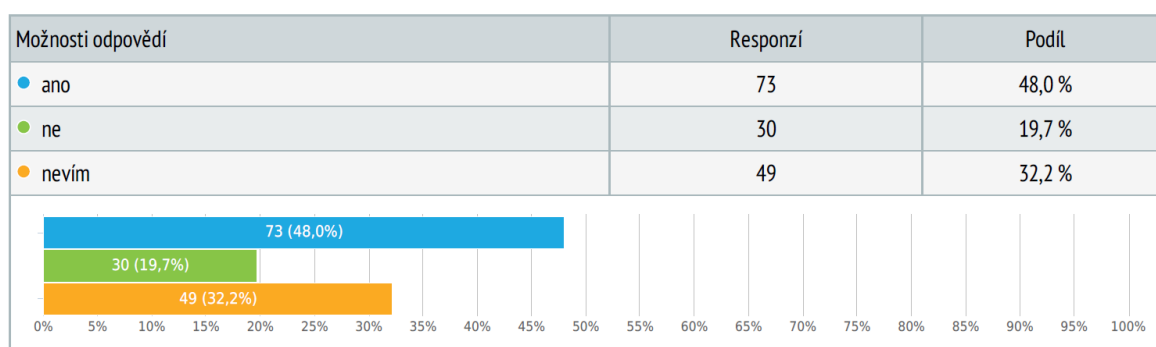
Graf 5: Kdo žákům a studentům pomáhá

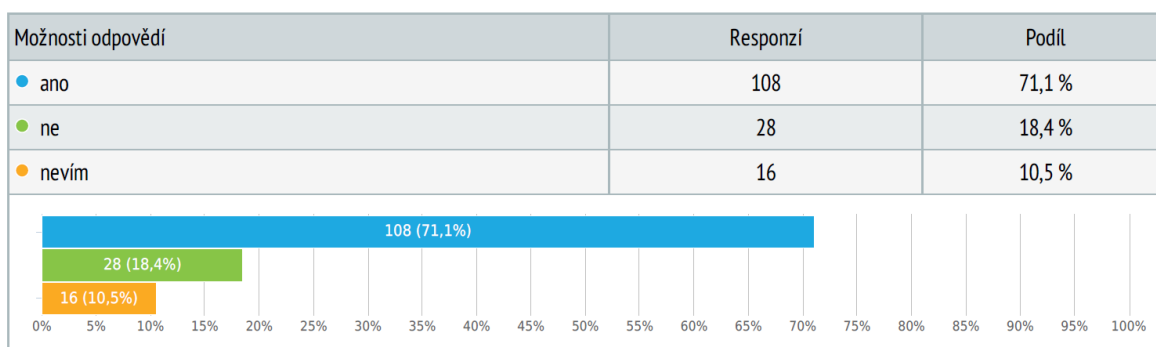
V mém výzkumu se většina respondentů obrací s domácími úkoly na své spolužáky. Dělá to 82,1 % ze všech dotázaných. V jednom případě pomáhá studentovi kamarád, jiný student uvedl jako pomocníka kalkulačku.

Zajímavé jsou souvislosti následujících dvou grafů (6 a 7). První odpovídá na otázku, zda vidí žáci a studenti domácí úkoly jako prospěšné, druhý, zda si myslí, že si pomocí domácích úkolů procvičí danou látku. Je velmi překvapivé, že 71,1 % z nich uznává, že si látku procvičí, ale jen 48 % vnímá domácí úkoly jako užitečné.

Graf 6: Úkoly jsou užitečné

Graf 7: Počítání úkolu vede k procvičení probírané látky

Na závěr analýzy bych chtěla shrnout vyhodnocení svých předpokladů

P1: Žáci na středních školách nevyužívají pomoc rodičů

Ze srovnání získaných dat vyplývá, že 9 % studentů středních odborných škol (4 ze 44), a dokonce 21,0 % studentů gymnázií (12 z 57) při práci na domácích úkolech využívá pomoc rodičů. Předpoklad se tedy nepotvrdil. Při srovnání s teorií musíme uznat, že by děti měly pracovat samostatně ideálně od 2. stupně základní školy.

P2: Většina žáků dělá domácí úkoly na poslední chvíli

Předpoklad se potvrdil, jak je vidět přímo z grafu 3.

P3: Žáci, kteří mají rádi matematiku, budou častěji uvádět prospěšnost domácích úkolů

Z 53 studentů, kteří mají matematiku rádi, uvedlo 60,3 % (32), že jsou užitečné, 18,8 % (10), že užitečné nejsou a 20,7 % (11) neví. Pouze 41 % žáků (41 z 99), kteří nemají matematiku rádi, uvedlo, že jsou užitečné. Tato data předpoklad potvrzují.

Pro úplnost dodávám, že 20,2 % těchto žáků (20 z 99) úkoly za užitečné nepovažuje a 38,3 % neví.

3.5 Dotazník pro rodiče

3.5.1 Předpoklady

P4: Bude těžké získat dotazníky od rodičů

P5: Většina rodičů je pro domácí úkoly

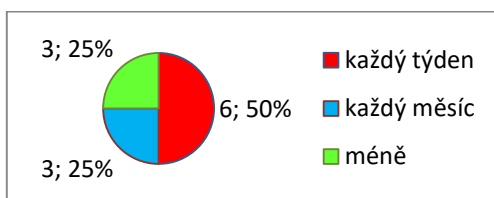
3.5.2 Analýza dat

P4 se mi potvrdila už při sběru dat. Získala jsem pouze 12 dotazníků od rodičů, a to z jedné školy. Je velmi složité oslovovat rodiče jinak, než prostřednictvím školy. Proto jsem se na tuto oblast přestala soustředit a zpracovávám tedy data pouze z gymnázia v okrese Pardubice.

Všichni rodiče uvedli, že jejich děti domácí úkoly dostávají. V čem se liší, je jejich četnost.

V grafu 8 je vidět, že jejich potomci dostávají úkoly jednou týdně nebo méně často.

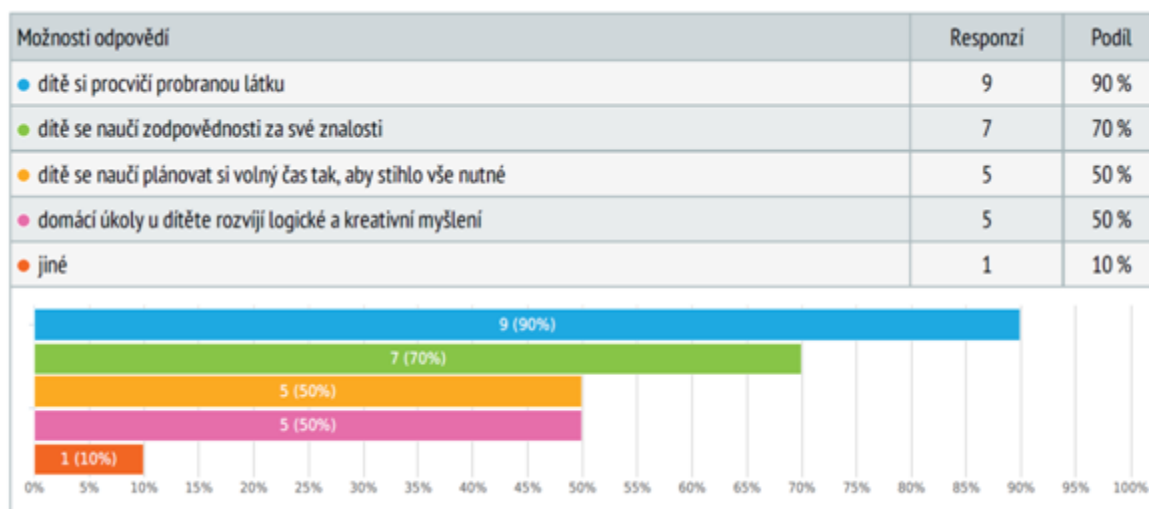
Graf 8: Četnost domácích úkolů

S domácími úkoly svým potomkům pomáhají 2 z 12 respondentů, a to pouze občas. Jeden z nich uvádí, že je to v případě, kdy dítě probírané látce nerozumí.

91,6 % rodičů (11 z 12) si myslí, že je správné, aby jejich děti dostávaly domácí úkoly, což potvrzuje P5. Na následujícím grafu 9 jsou sepsány argumenty a počet rodičů, kteří s nimi souhlasí. Měli možnost vybrat více odpovědí a případně odpověď doplnit. Jeden z nich tuto otázku nevyplnil.

Graf 9: Argumenty rodičů pro domácí úkoly

Je velmi pravděpodobné, že učitelé zadávají domácí úkoly hlavně s cílem opakování a procvičování, proto tento argument zvolilo 9 rodičů.

Jediný rodič, který o užitečnosti domácích úkolů pochybuje, zvolil možnost, že mají děti vše potřebné stihnout ve škole.

Tyto výsledky i na tak malém vzorku potvrzují, že jsou názory na domácí úkoly mezi rodiči různé.

3.6 Dotazník pro učitele matematiky

3.6.1 Předpoklady

P6: Mladší učitelé jsou spíš odpůrci domácích úkolů

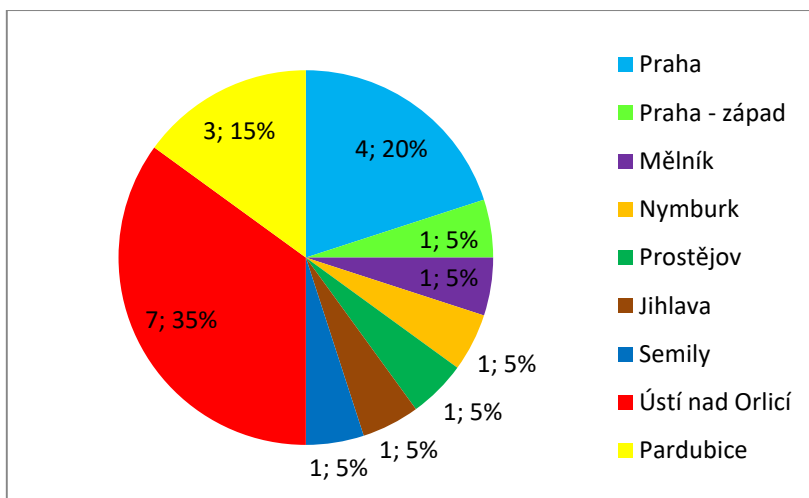
P7: Učitelé na gymnáziích nejčastěji přizpůsobují úkoly průměrným studentům

P8: Učitelé, kteří vyžadují pod úkol podpis rodičů, ho berou jako kontrolu, že žák či student vypracoval úkol doma

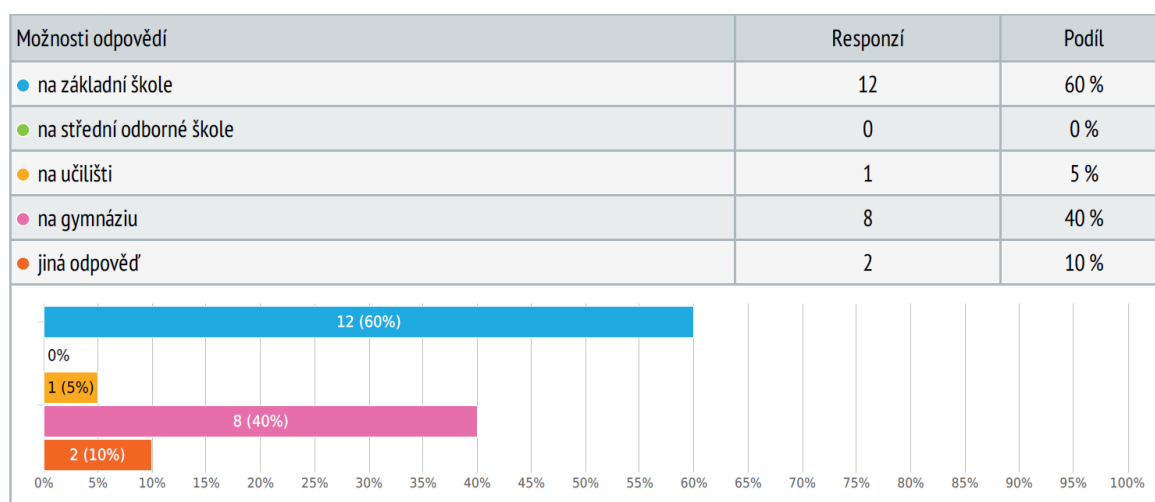
3.6.2 Analýza dat

Dotazník pro učitele matematiky vyplnilo celkem 20 učitelů. Jsou z různých okresů a učí na různých typech škol, jak ukazují následující dva grafy (10 a 11). Mohli vyplnit více typů škol v případě, kdy na více typech učí. Z těchto 20 učitelů má 18 vystudováno učitelství matematiky.

Graf 10: Školy, na kterých učitelé učí, podle okresů

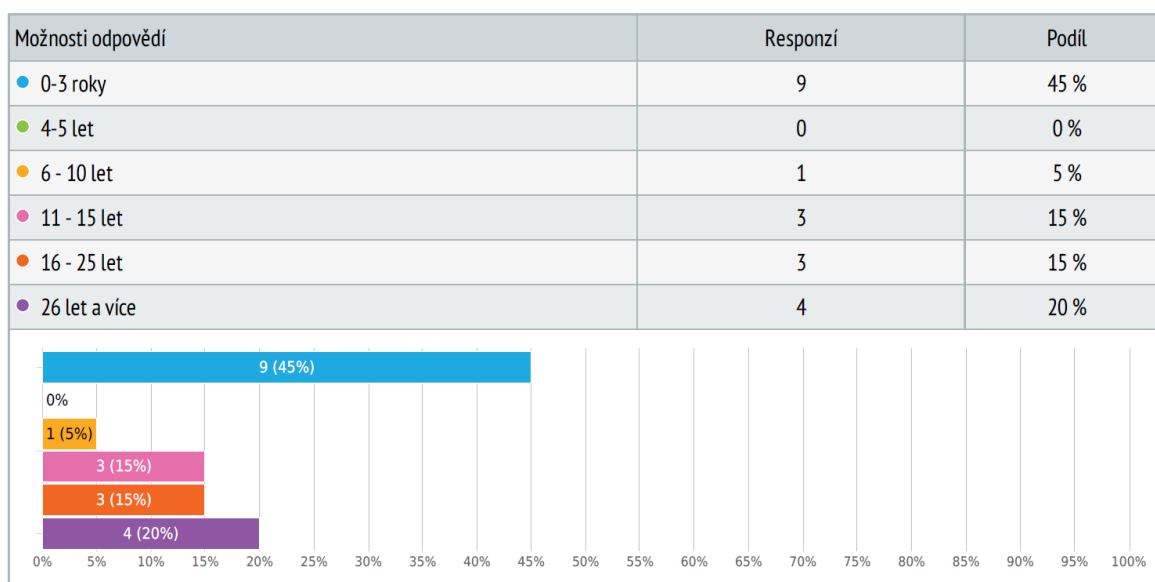
Graf 11: Rozdělení učitelů podle typu školy, na které učí

Jako jinou odpověď učitelé zvolili soukromé učení v domácnosti a učení na vysokých školách.

Graf 12 ukazuje, jak dlouhou mají učitelé praxi. Pro účely P6 budu za mladší učitele brát ty s praxí do 10 let.

Graf 12: Rozdělení podle délky praxe

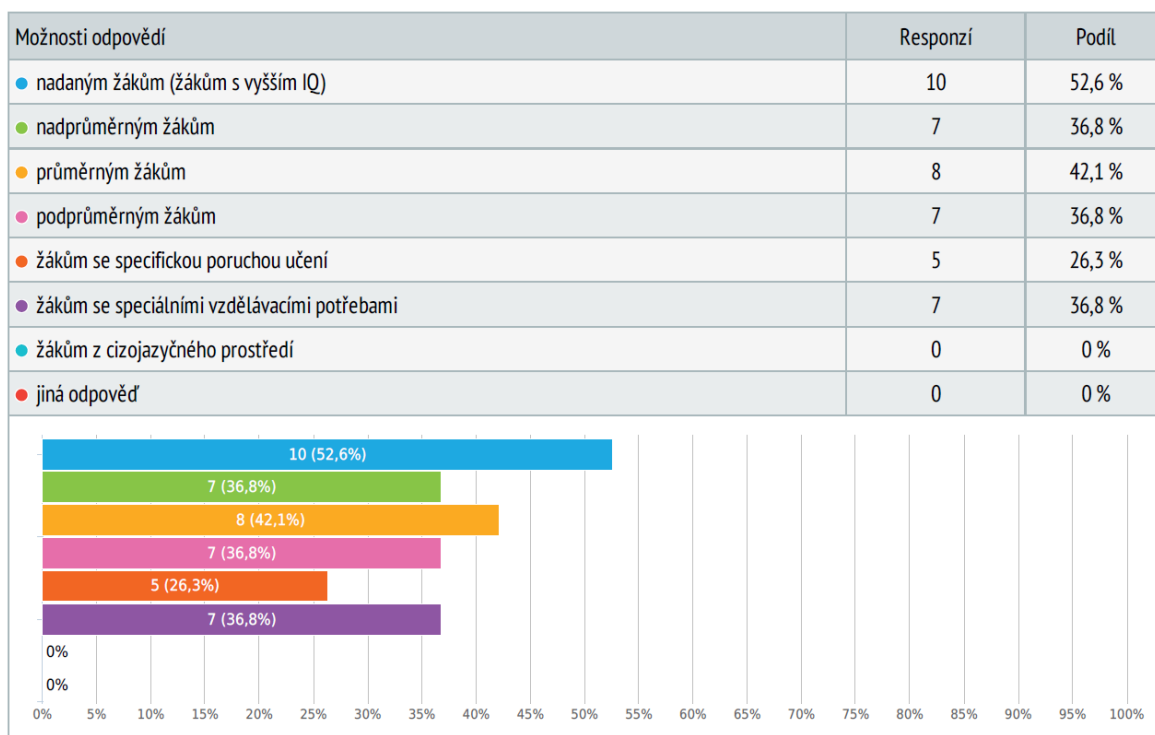
Dva učitelé uvedli, že domácí úkoly nedávají. Jeden z nich ale dále pokračuje s vyplňováním podrobností například o četnosti a individualizaci. Může to být proto, že zadává domácí úkoly, ale pouze dobrovolně, nebo se při vyplňování odpovědi spletl

a pokračoval ve vyplňování v domnění, že odpověděl ano. Druhý učitel podle pokynu vynechal otázky: komu úkoly přizpůsobuje, jak často je zadává, jak je hodnotí apod. Proto bude v následujících několika otázkách uváděno 19 respondentů.

15,8 % učitelů (3) zadává domácí úkoly každou hodinu, 52,6 % (10) alespoň jednou za týden, 21,1 % (4) minimálně jednou měsíčně a 10,5 % (2) méně často.

Všichni učitelé přizpůsobují domácí úkoly individuálním potřebám žáků a studentů. Graf 13 znázorňuje, jakým typům studentů učitelé domácí úkoly přizpůsobují. Opět mohli vybrat několik možností. V některých případech domácí úkoly nepřizpůsobují, protože takové typy žáků ve třídě nemají.

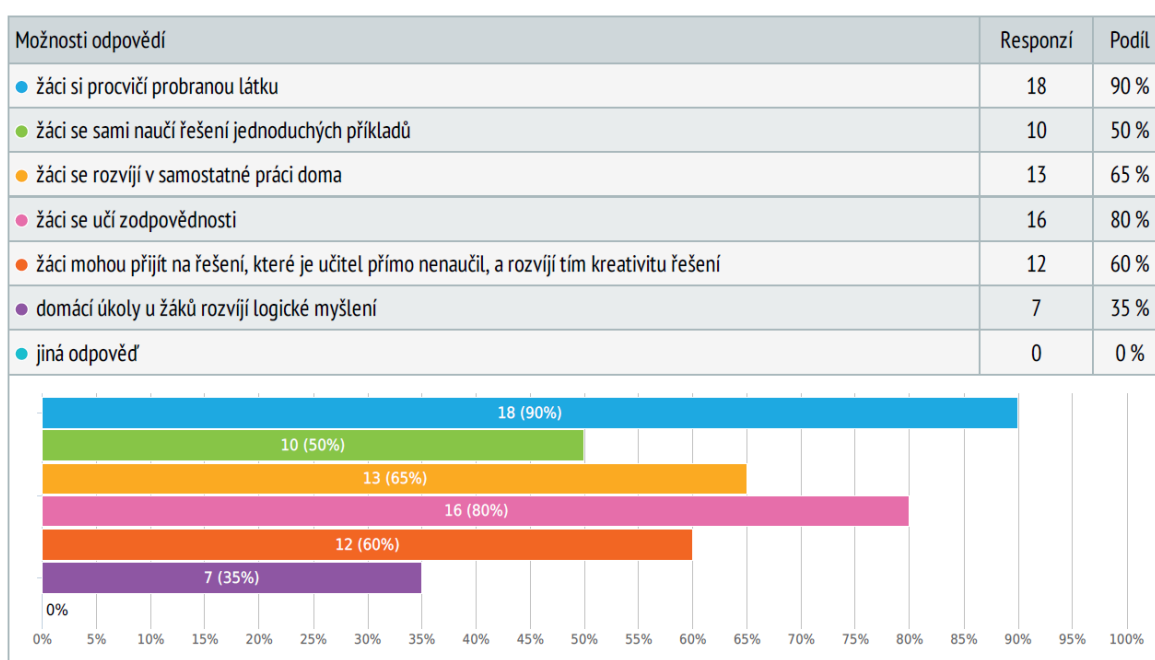
Graf 13: Přizpůsobení individuálním potřebám žáků

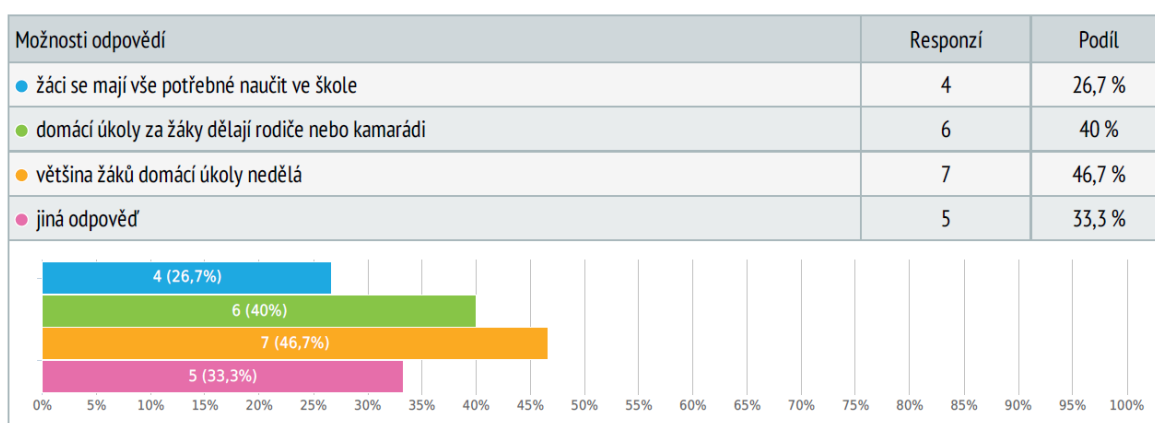
Žádný z učitelů nedává domácím úkolům při hodnocení větší váhu, než ústnímu zkoušení nebo písemnému testu. Nejčastěji hodnotí úkoly ústně (12) a známkou (10). Do toho započítávají i hodnocení 1/splněno/neodevzdáno, nebo 1 za odměnu, když žák vyřešil složitější úlohu, která byla dobrovolná. Jeden z učitelů domácí úkoly nehodnotí vůbec.

Grafy 14 a 15 se týkají argumentů pro a proti domácím úkolům. Tyto otázky vyplňovalo opět všech 20 respondentů. 6 učitelů nevnímá úkoly jako zbytečné, dále zazněly názory, že žáci úkoly opisují nebo že jsou pro ně někdy úkoly zbytečné (přetěžují je nebo nejsou na dostatečně vysoké úrovni).

Graf 14: Proč jsou domácí úkoly prospěšné

Graf 15: Proč jsou domácí úkoly zbytečné

Jak už jsem zmínila výše, v elektronické verzi dotazníků bylo několik otázek navíc oproti tištěné verzi. Na následující otázky tedy odpovídalo pouze 12 učitelů.

Podpis domácího úkolu vyžaduje 45,5 % učitelů (5 z 12), z toho 18,2 % pouze někdy. K tomu, co pro ně podpis znamená, se tedy vyjádřilo těchto 5 učitelů. 80 % z nich (4) vnímá podpis jako potvrzení, že jej žák napsal doma, pouze 20 % (1) počítá s tím, že rodič zkontroloval i správnost úkolu. Je tedy vidět, že ani ve významu podpisu pod úkolem nejsou učitelé jednotní.

Pouze jeden učitel je ve škole, kde mají jednotný systém domácích úkolů. 10 % (2) si myslí, že je takový systém potřebný a odůvodňují to podobnými důvody, jaké jsou v teoretické části této práce. Zbylých 90 % je proti (17) nebo neví (1). Většinou požadují větší volnost pro učitele a možnost přizpůsobení individuálním potřebám žáků.

P6: Mladší učitelé jsou spíš odpůrci domácích úkolů

Předpoklad se nepotvrdil. Z mladších učitelů 90 % (9) domácí úkoly zadává. Pouze 10 % (1) je vůbec nezadává. 30 % z nich (3) nevybralo žádný argument proti domácím úkolům a nevnímají je tedy jako zbytečné. 30 % (3) jako argument vybralo, že se mají děti vše potřebné naučit ve škole, 40 % (4), že za děti dělá úkoly někdo jiný a 50 % (5) tvrdí, že většina žáků domácí úkoly nedělá.

P7: Učitelé na gymnáziích nejčastěji přizpůsobují úkoly průměrným studentům

Učitelé na gymnáziích přizpůsobují domácí úkoly v 62,5 % průměrným studentům (5 učitelů z 8). Stejně hodnoty dosahují i nadaní studenti. V případě nadprůměrných je to 12,5 % (1) a u podprůměrných 35,5 % (3). Předpoklad se tedy potvrdil. Navíc učitelé stejnou měrou přizpůsobují úkoly i nadaným studentům.

P8: Učitelé, kteří vyžadují pod úkol podpis rodičů, ho berou jako kontrolu, že žák či student vypracoval úkol doma

Ani učitelé z mého dotazníkového šetření se jednohlasně neshodli na tom, co pro ně podpis znamená. Nejčastěji zmiňují, že je podpis potvrzením domácí práce, ale jeden z nich jej bere jako potvrzení kontroly rodičů. Tento názor můj předpoklad vyvrací

3.7 Rozhovory s učiteli

Na rozhovoru jsem se domluvila s pěti učiteli. Nejprve vyplnili dotazník pro učitele a následně odpovídali na mé doplňující otázky.

Tabulka 2: Charakteristika učitelů

	pohlaví	praxe	škola	poznámka
U1	žena	16 – 25 let	2. stupeň ZŠ	nestudovala učitelství matematiky
U2	žena	26 a více let	gymnázium (nižší i vyšší)	
U3	muž	16 – 25 let	gymnázium (nižší)	dobré znalosti v oboru informatiky
U4	žena	26 a více let	gymnázium (vyšší)	
U5	muž	26 a více let	střední odborné učiliště	nestudoval učitelství matematiky
U6	žena		2. stupeň ZŠ	neformální povídání, Hejného M
U7	muž		2. stupeň ZŠ	neformální povídání

3.7.1 Kdy začít dávat úkoly

U2, U3 a U5 se shodují, že by měly děti dostávat úkoly už od první třídy. Poukazují na nutnost procvičit si čtení a následně tuto dovednost aplikovat na zadání matematických příkladů. U1 uznává, že pokud je dítě zvyklé psát domácí úkoly už z 1. stupně, usnadňuje jí to práci s přesvědčováním. U4 se zdržela odpovědi.

3.7.2 Kdo má zodpovědnost za domácí úkoly

U4 a U5 vnímají, že zodpovědnost za domácí úkoly má dítě už od začátku. U5 zároveň uznává, že zodpovědnost mají i rodiče a plně přechází na žáka až postupem času (odhaduje 5. třídu). Podle U3 mají u mladších dětí zodpovědnost za úkoly rodiče. Odůvodňuje to tím, že je mají hlídat, záleží na výchově dítěte a předávání zodpovědnosti.

3.7.3 Zaměření

Všichni učitelé zaměřují zadání úkolů na právě probíranou látku. U1 a U5 se snaží do úkolů přidat i opakování dříve zvládnutých postupů, U4 naopak zadává úkoly z látky

probírané příští hodinu ve formě řešených příkladů. U3 zadává navíc i úkoly mimo probíranou látku.

3.7.4 Zadávání úkolů

U1 zadává domácí úkoly na příští hodinu pravidelně mezi dny, kdy je největší mezera mezi hodinami matematiky. U2 vždy na začátku týdne určí příklady, které by si studenti mohli spočítat. Nemusí je psát, stačí, když se na ně podívají a budou vědět, co s nimi, když budou v testu. U3 prochází různé matematické weby. Pokud narazí na zajímavou úlohu, pošle ji studentům. Je na nich, jestli se jí budou zabývat, nebo ne. U4 zadává úkoly 2-3x týdně a snaží se vynechat dny, kdy mají studenti odpolední vyučování. Úkoly vyžaduje příští hodinu. U5 se snaží dávat úkoly pravidelně a individuálně, vždy do další hodiny. Na víkend a na prázdniny je nedává tak dlouhé.

3.7.5 Motivace k donesení

U1 vyhledává zábavné domácí úkoly a občas je přizpůsobuje prostředí dítěte (například úkoly z farmy). Používá bodový systém, kdy vyžaduje určitý počet bodů za domácí úkoly měsíčně. U2, U4, U5 a U7 vidí hlavní motivaci ve formě takových příkladů, aby se jejich vypočítání studentům vyplatilo. V následujícím testu jsou příklady podobného typu. U2 dokonce některé testy dělá jenom z typových příkladů, které měli studenti možnost si předem spočítat. U3 domácí úkoly nevyžaduje, jejich formou si ale můžou žáci vylepšit výslednou známku. Za každý splněný úkol je žákovi z jeho průměru odečtena určitá hodnota. U4 se při nerozhodné známce přiklání k lepší nebo horší podle toho, jak je dítě poctivé při domácích úkolech.

Tolerance k nedonesení

U2, U3 a U5 nedonesení úkolu tolerují, U1 chce po žácích určitý počet bodů z úkolů. U4 naproti tomu kontroluje vypracování všech domácích úkolů. Přitom U2, U3 a U4 učí na stejné škole.

3.7.6 Podpis rodičů

U3, U4 a U5 podpis rodičů pod úkolem nevyžadují, U2 pouze v některých případech, a vždy to předem oznámí studentům. U1 si při kontrole úkolů všímá, že někteří rodiče podepíší sešit dřív, než je úkol napsán. Podpis pak bývá uprostřed úkolu nebo hluboko pod

ním. Pro ni to znamená, že dítě nedělalo úkol doma, i když mělo. Rodiče tak podporují dítě v podvádění.

Z odpovědí učitelů jasně vyplývá, že podepisování úkolů má smysl na základní škole, ale na střední bývá zbytečný.

3.7.7 Kontrola úkolů

U žáků 2. stupně základní školy a studentů nižšího gymnázia volí U1, U2 i U3 kontrolování vybráním sešitů a opravením chyb. U starších se U2, U4 a U5 věnují většinou na začátku hodiny společné kontrole u tabule. U3 úkoly starších nekontroluje.

3.7.8 Vliv úkolů na vztah rodiče a dítěte

U3 a U5 si uvědomují, že domácí úkoly mohou mít na vztah rodiče a dítěte kladný i záporný vliv. U1 se snaží pomocí pravidelných zajímavých úkolů zapojit rodiče do školní přípravy. Žák potřebuje k vyřešení úkolu nutně pomoc rodiče. U1, U2 a U4 vnímají pozitivně i pomoc rodičů při pochopení nové látky. Nevadí jim, když dítěti předvedou jiný postup, když mu bude student rozumět. U3 si myslí, že pokud se rodiče nezapojí do domácí přípravy, nemají nárok si stěžovat, že je úkolů moc. U4 u rodičů hlavně vítá, pokud dítěti pomáhá pochopit zadání různých úloh a učí ho tím pochopení textu. U5 zmiňuje, že je důležité rodičům vysvětlit, co ještě v domácí přípravě mohou a co už ne.

3.7.9 Domácí úkoly za trest

V rámci svých rozhovorů jsem se ptala, jestli učitelé dávají domácí úkoly za trest. U1, U2 a U5 úkoly za trest vůbec nedávají.

U4 je zadává a chce je mít podepsané od rodičů (na rozdíl od ostatních úkolů), aby věděli, že jejich dítě dostalo trest. Žák dostane „trest“ i za to, že napsal test na známku 4 nebo 5. V tom případě musí svou písemku přepočítat, což žáci s lepšími výsledky nemusí. V případě, že třída při hodině vyrušuje, dostane za domácí úkol dopočítat příklady, které se v hodině nestihly právě kvůli tomuto vyrušování.

U3 má ve svých třídách zavedený bodovací systém. V případě nedonesení úkolu za trest odečítá body (více bodů, než se přičítá za úkol navíc). Zmiňuje ale podstatnou věc. Že úkoly za trest jsou vlastně další prací pro učitele. Proto používá webovou stránku www.thatquiz.org, která mu podle jeho požadavků vygeneruje test (nastaví si téma,

obtížnost a počet příkladů) a odkaz na test pošle danému žákovi. V systému vidí, zda žák už úkol splnil. Pokud ano, může se podívat na jeho výsledky, které jsou již zpracované (správné odpovědi, špatné odpovědi apod.). Má vymyšlený a vyhodnocený test za 5 minut, takže není trestem i pro něj.

3.7.10 Systém domácích úkolů

Zeptala jsem se učitelů v rámci rozhovorů, zda mají na škole systém domácích úkolů a co si o něm myslí. Vzhledem k tomu, že U2, U3 a U4 učí na stejném gymnáziu, je zřejmé, že zde není jednotný systém domácích úkolů. U3 zmínil, že si takovéhle omezení nedokáže představit, vzhledem k tomu, že jeho kolegyně zadávají úplně jiné domácí úkoly. U svých žáků podpis domácích úkolů nepožaduje, donesení úkolu vlastně také ne. Protože U4 donesení domácího úkolu na rozdíl od kolegů vyžaduje, je také proti jednotnému systému.

U5 zmiňuje potřebu učitele moci si rozhodnout množství domácích úkolů a jejich zaměření. Přiznává ale, že na 2. stupni ZŠ a na středních školách by nebylo špatné domluvit se s ostatními učiteli konkrétní třídy na tom, aby nedávali všichni učitelé své domácí úkoly ve stejný den. Podle něj by bylo ideálním řešením rozdělení týdne na pravidelné domácí úkoly z konkrétních předmětů s tím, že když se zadá nějaký úkol nepravidelně v jiný den, protože je zrovna potřeba (například procvičení slovíček u jazyků), nezpůsobí to tolik škody. Je to jen jeden úkol navíc.

V rámci neformálního povídání, ke kterému jsem si nezapisovala poznámky, se mi vyjádřila k tomuto tématu i U6. Na její škole mají ředitelem nakázáno domácí úkoly zadávat. Ona sama tuto potřebu necítí, ale podřizuje se přání ředitele školy. Její úkoly jsou většinou formou vymyšlení příkladu na probíranou látku, a většinou je dává jako dobrovolné.

3.7.11 Co se jinam nevešlo a stojí to za zmínku

Na otázku, zda si dokáže představit, že by domácí úkoly vůbec nedávala, odpověděla U2: *Úkoly být nemusí, pokud bude dost hodin matematiky.* Kdyby byl při vyučování dostatek času na procvičování, nemuseli by se jím studenti zabývat doma.

Při dotazu, kdy je nejlepší dělat domácí úkoly, řekl U5: *Když se úkoly udělají hned, může to být zbytečná práce. Někdy se úkoly časem vyřeší samy.* Učitel může zadat složitější úkol

z matematiky, na který mají žáci více času. Když jej student začne vypracovávat hned, stráví nad ním několik desítek minut a není jisté, zda jej vyřeší. Druhý den dá učitel žákům nápovědu, jak mohou úlohu řešit. S jeho pomocí by student strávil spočítáním úkolu polovinu času.

Podle U5 *má být matematik líný. Jeho hlavním úkolem je přemýšlet, aby toho musel dělat co nejméně.* Nejprve je tedy lepší přemýšlet, a když vymyslíme nejlepší a nejkratší způsob řešení, můžeme začít pracovat.

4 Závěr

Z mého dotazníkového šetření vyplývá, že 48 % žáků (73 ze 152), 91,7 % rodičů (11 z 12) a 95 % učitelů (19 z 20) vnímá domácí úkoly jako užitečné. Ve všech skupinách je to větší část, než respondentů, kteří se staví proti domácím úkolům. 65 % učitelů (13 z 20) si uvědomuje i negativní stránky úkolů.

S tím, že si žáci formou domácích úkolů procvičí probranou látku, souhlasí 71,1 % studentů (108), 90 % rodičů (9 z 10, kteří na tuto otázku odpovídali) a 90 % učitelů (18 z 20). Mezi učiteli a rodiči je to nejčastěji vybraný argument užitečnosti úkolů.

Žáci se pomocí domácích úkolů učí zodpovědnosti podle 70 % rodičů (7 z 10) a 80 % učitelů (16). Žáci na tuto otázku neodpovídali.

Organizování času si jako argument pro domácí úkoly zvolilo 50 % rodičů (5 z 10).

Většina argumentů proti domácím úkolům použitých v teoretické části této práce by se dala velmi snadno vyřešit. Kdyby učitelé zadávali zábavné a individuální domácí úkoly, žáky by motivovali úkoly vypracovat a donést do školy. Mnohem méně by protestovali proti množství úkolů a nevnímali by je jako zbytečné. Když rodiče zajistí, aby jejich potomci dělali úkoly samostatně bez jejich pomoci, nebudou zatěžováni prací dítěte. Děti mohou dělat úkoly hned po příchodu ze školy a nemusí čekat, až přijdou rodiče z práce. Pokud žáci nebudou domácí úkoly opisovat od sebe navzájem, učitelé budou vnímat úkoly jako účinné pro zlepšení znalostí a dovedností svých žáků. Pak by zbyl ze všech argumentů proti domácím úkolům pouze jeden. Dítě se má vše potřebné naučit ve škole.

V celé práci jsem se snažila vystupovat objektivně. Jsem zastáncem domácích úkolů z matematiky, ale ráda bych je, až budu učit, volila individuálně pro každého žáka, nebo alespoň pro skupiny žáků, aby nebyly nad jejich možnosti a zároveň je moji studenti vnímali jako dostatečnou výzvu. Jsem kritická k argumentům proti domácím úkolům. Jejich četnost se dá snížit na minimum, pokud budou rodiče a učitelé spolupracovat a vzájemně komunikovat. Vidím prospěšnost úkolů hlavně v procvičení látky. Čím víc student počítá, tím méně dělá ve výpočtech chyb.

Kromě zjištění dalších názorů, které mohou obohatit diskuzi o míře domácích úkolů, vidím prospěšnost této práce v obohacení způsobů motivace, která donutí žáky domácí úkoly

vypracovávat a nosit. I když se rady z teoretické části některým učitelům osvědčily (jinak by o nich nepsali ve svých publikacích), nemusí sedět každému. Mnozí mohou mít námitky i proti zadávání takových příkladů, které se následně objeví v testu. Mně se však tento způsob jeví jako nejlepší varianta v této době. Žáci totiž hned vidí důvod, proč se nad úkoly alespoň zamyslet.

Na závěr bych se chtěla pokusit odhadnout, jaký bude trend domácích úkolů do budoucna. Protože se podle výzkumu PISA v období mezi lety 2003 a 2012 čas strávený domácími úkoly snížil, myslím si, že se i nadále bude mírně snižovat. Zastaví se někde kolem 2,5 hodiny za týden.

Doufám, že budou mezi sebou učitelé na školách komunikovat o zadávání domácích úkolů, aby děti nezahlcovali ve všech předmětech najednou. Také bych si přála lepší spolupráci mezi rodiči a školou.

Přišlo by mi zajímavé, kdyby někdo zkoumal závislost vzdělání rodičů a jejich názoru na domácí úkoly. V diskusi ve Skautském institutu¹¹⁹ se přítomní označovali za vzdělané rodiče a domácí úkoly velmi kritizovali. Přitom mi přijde, že právě vzdělaní rodiče mají dostatek znalostí, aby mohli svému dítěti pomoci bez vzteku. Mohou ale mít na své potomky větší požadavky a vyvíjet na ně větší tlak. Jestliže si myslí, že jsou jejich dětem zadávány nevhodné domácí úkoly, chápu jejich kritiku, jistě jsou takové případy. Třeba by stačilo, kdyby své poznatky sdělili učitelé.

---

¹¹⁹ Akvárium: Dávat domácí úkoly není žádná samozřejmost, lze se obejít i bez nich. *EDUin: Informační centrum pro vzdělávání* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/akvarium-davat-domaci-ukoly-neni-zadna-samozrejmost-lze-se-obejit-i-bez-nich/>

5 Seznam použitých informačních zdrojů

- 1) Akvárium: Dávat domácí úkoly není žádná samozřejmost, lze se obejít i bez nich. *EDUin: Informační centrum pro vzdělávání* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/akvarium-davat-domaci-ukoly-neni-zadna-samozrejmost-lze-se-obejit-i-bez-nich/>
- 2) Argumenty proti domácím úkolům. *Svoboda učení* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.svobodauceni.cz/clanek/domaci-ukoly/>
- 3) BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.
- 4) *Domácí úkoly v počáteční škole: Metodická stat'*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955.
- 5) FABER, Adele a Elaine MAZLISH. *Jak mluvit, aby se děti lépe učily - doma i ve škole: [rady pro rodiče dětí od 4 do 18 let]*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2961-6.
- 6) FENSTERMACHER, Gary D. a Jonas F. SOLTIS. *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-471-7.
- 7) FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.
- 8) Jak na domácí úkoly. *Moderní vyučování* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivyucovani.cz/domaci-ukoly/>
- 9) JAKEŠOVÁ, Ivana. Domácí příprava. *Rodina a škola*. 2000, **47**(10), 5.
- 10) Když žáci zapomenou domácí úkol. *Moderní vyučování* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.modernivyucovani.cz/domaciukol/>
- 11) KLÍMOVÁ, Květoslava. Domácí úkoly: historie a současnost. *Komenský : odborný časopis pro učitele základní školy*. Brno: Academie Jana Amose Komenského, oblast Brno, 2017, **141**(2), 49-53. ISSN 0323-0449.

- 12) KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- 13) KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.
- 14) Mají děti dostávat domácí úkoly? *Jdeme do školy* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.jdemedoskoly.cz/Clanek/9332/maji-deti-dostavat-domaci-ukoly>
- 15) MAŇÁK, Josef. *Problém domácích úkolů na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.
- 16) MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 8. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0852-5.
- 17) MERTIN, Václav. Domácí úkoly. *Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, **10**(11), 33-35. ISSN 1214-8679.
- 18) NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1236-5.
- 19) OECD (2014), "Does Homework Perpetuate Inequities in Education?", *PISA in Focus*, No. 46, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jxrhqhtx2xt-en>
- 20) PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- 21) RENDL, Miroslav a Nad' a VONDROVÁ. *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-723-6.
- 22) ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.
- 23) TICHÝ, Petr. *Škola podle kalendáře: malá zastavení školního roku*. Praha: Agentura Strom, 2005. ISBN 80-86106-11-x.

24) UHER, Vlastimil. *Jak pomáhat dětem při učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953. Pedagogické aktuality (SPN).

6 Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka dotazníku pro učitele

Příloha 1

Dotazník pro učitele

Dobrý den,

jmenuji se Pavla Šulcová a chtěla bych Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Jeho cílem je zmapování názorů rodičů, učitelů a žáků na zadávání a nutnost domácích úkolů z matematiky. Výstupy z doručených dotazníků budou použity v mé bakalářské práci.

Pokud není uvedeno jinak, vyberte vždy pouze jednu odpověď.

Děkuji Vám za spolupráci.

1. Studujete nebo máte vystudované učitelství matematiky?

- ano
- ne

2. Na jakém typu školy učíte? (pokud učíte zároveň na více typech škol, vyberte víc možností)

- na základní škole
- na střední odborné škole
- na učilišti
- na gymnáziu
- jiná odpověď

3. Jak dlouho už matematiku učíte?

- 0 - 3 roky
- 4 – 5 let
- 6 – 10 let
- 11 – 15 let
- 16 – 25 let
- 26 a více let

4. Zadáváte při hodinách domácí úkoly z matematiky?

- ano
- ne (přeskočte na otázku č. 11.)

5. Jak často zadáváte domácí úkoly?

- každou hodinu
- alespoň jednou za týden
- alespoň jednou za měsíc
- méně často

6. Jak často přizpůsobujete zadání domácích úkolů individuálním potřebám žáků?

- vždy
- často
- občas
- výjimečně
- vůbec (přeskočte na otázku č. 8.)

7. Jakým typům žáků domácí úkoly přizpůsobujete? (můžete vybrat více možností)

- nadaným žákům
- nadprůměrným žákům
- průměrným žákům
- podprůměrným žákům
- žákům se specifickou poruchou učení
- žákům se speciálními vzdělávacími potřebami
- žákům z cizojazyčného prostředí
- jiná odpověď

8. Jak hodnotíte domácí úkoly? (můžete vybrat více možností)

- ústně
- písemně
- známkou

9. Jakou váhu přikládáte domácím úkolům při celkovém hodnocení v porovnání s ústním zkoušením?

- stejnou
- větší než ústní zkoušení
- menší než ústní zkoušení

10. Jakou váhu přikládáte domácím úkolům při celkovém hodnocení v porovnání s písemným testem?

- stejnou
- větší než test
- menší než test

11. V čem si myslíte, že mohou být domácí úkoly z matematiky prospěšné? (můžete vybrat více možností)

- žáci si procvičí probranou látku
- žáci se sami naučí řešení jednoduchých příkladů
- žáci se rozvíjí v samostatné práci doma
- žáci se učí zodpovědnosti
- žáci mohou přijít na řešení, které je učitel přímo nenaučil a rozvíjí tím kreativitu řešení
- domácí úkoly u žáků rozvíjí logické myšlení
- jiná odpověď

12. V čem si naopak myslíte, že jsou zbytečné? (můžete vybrat více možností)

- žáci se mají vše potřebné naučit ve škole
- domácí úkoly za žáky dělají rodiče nebo kamarádi
- většina žáků domácí úkoly nedělá
- jiná odpověď

Doplněné otázky v elektronické verzi (na začátek dotazníku jsou přidány 2 otázky na umístění školy, otázky 11. a 12. podle číslování v tištěné verzi jsou umístěny za přidanými otázkami 13. a 14. jako otázky 15. a 16)

13. Jak často vyžadujete za domácím úkolem podpis rodičů?

- vždy
- někdy
- nikdy (pokračujte otázkou č. 15)

14. Co pro Vás podpis rodiče znamená?

- rodič úkol viděl a zkontroloval jeho správnost
- rodič úkol viděl, ale správnost nekontroloval, pouze potvrzuje, že žák úkol napsal doma
- jiná odpověď

17. Mluvili jste ve škole s ostatními učiteli matematiky o společném systému domácích úkolů? (jestli je zadávat, jak často, jak je hodnotit, jak vnímat podpis apod.)

- ano, už jsme o tom mluvili
- ne, ještě jsme o ničem takovém nemluvili
- jiná odpověď

18. Máte jednotný systém domácích úkolů v rámci školy? (například je tento systém součástí školního řádu apod.)

- ano
- ne

19. Myslíte si, že je takový systém potřeba?

- ano
- ne
- jiná odpověď

20. Proč si to myslíte?